

Beleidsplan 2008-2011

Wet maatschappelijke ondersteuning

Achtkarspelen

3 oktober 2007

Gemeente Achtkarspelen

Inhoudsopgave

Voorwoord	3
hoofdstuk 1. Goed om te weten voor u verder leest	4
1.1. aanleiding voor de Wmo	4
1.2. de Wmo: het wettelijk kader in het kort	6
1.3. verantwoording totstandkoming van beleid en leeswijzer	7
hoofdstuk 2. De visie	9
2.1. kapstok voor beleid: de Wmo-mobiel	9
2.2. de geest van de Wmo: uitgangspunten van de visie	10
2.3. de ondersteunende voorzieningen	15
2.4. betaalbaarheid	16
2.5. toekomstbestendig?	17
2.6. samenvatting Wmo-visie	18
hoofdstuk 3. Reisplanner 2008 - 2011	19
3.1. inleiding	19
3.1.1. thema 1: samen leven in dorp en buurt	21
3.1.2. thema 2: opgroeien en opvoeden	26
3.1.3. thema 3: mantelzorg en vrijwilligers	31
3.1.4. thema 4: meedoen makkelijker maken	35
3.1.5. thema 5: preventie, zorg en opvang	39
3.1.6. thema 6: anders te werk	43
3.2. samenvatting vierjarige beleidsagenda	48
hoofdstuk 4. Organisatie, mensen en middelen	51
4.1. uitvoeringsorganisatie	51
4.2. personeel	52
4.3. financiën	52
4.4. communicatie	53
4.5. monitoring	54
hoofdstuk 5. Het geheel samengevat en overziend....	55
bijlage 1. vormen van participatie	56
bijlage 2. de behoefteladder van Heerenveen	57
bijlage 3. de behoefteladder van Leeuwarden	58

Voorwoord

De Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) heeft tot doel meedoen mogelijk te maken voor iedereen. Voor de meeste mensen is meedoen de gewoonste zaak van de wereld. Voor anderen vergt het iets meer om zo gewoon mogelijk mee te kunnen doen in de samenleving. De Wmo richt zich op randvoorwaarden en voorzieningen die meedoen makkelijker maken.

De Wmo richt zich niet alleen op individuele en algemene voorzieningen; meer betrokkenheid op en zorgen voor elkaar moet gezien worden als de hoofddoelstelling van *de geest* van de Wmo. Een niet mis te verstane opgave dus, die veelomvattend en complex is en hier en daar indruist tegen maatschappelijke tendensen. Toch gaan we deze uitdaging aan omdat het beoogde resultaat aantrekkelijk is, en omdat met name de vergrijzing, ook op Achtkarspelens niveau, niet aan onze samenleving voorbij gaat.

We hebben er in Achtkarspelen voor gekozen om eerst aan de slag te gaan met de meer concrete verplichtingen zoals het inkopen en verstrekken van Hulp bij het Huishouden onder gemeentelijke regie en de (voorlopige) opzet van het Wmo-loket, als voortzetting van 't Stip-loket en het Steunpunt 0-25 jaar. Middels deze nota willen we vervolgens het brede beleid op de gehele Wmo ontwikkelen.

Uiteraard hebben we bij het schrijven van deze nota dankbaar gebruik gemaakt van ervaringen van andere gemeenten en de ondersteuning die we via Partoer hebben ontvangen.

Van groot belang is de wederzijdse inbreng vanuit de Nofa-gemeenten, samen met Ameland en Schiermonnikoog, geweest. Op die wijze is het merendeel van wat in deze nota is beschreven samen ontwikkeld en kunnen we voor de toekomst ook adequaat samen aan de slag.

Hoofdstuk 1: Goed om te weten voor u verder leest

In dit hoofdstuk gaan we in op achtergrond en aanleiding van de Wmo. Vervolgens zetten we de wet zelf kort uiteen. Daarna bieden we u inzicht in hoe dit beleidskader tot stand is gekomen.

1.1. Aanleiding voor de Wmo

Vergrijzing, ontgroening en vermaatschappelijking van de zorg

De belangrijkste en meest directe aanleidingen voor de Wmo zijn de vergrijzing en de vermaatschappelijking¹ van de zorg. Beide ontwikkelingen leiden tot een hogere zorg- en ondersteuningsvraag. Ontgroening² zorgt er voor dat er minder mensen zijn om de zorg en ondersteuning te leveren en te betalen.

Awbz terugbrengen naar zijn oorspronkelijke doel

De Algemene wet bijzondere ziektekosten (Awbz) is oorspronkelijk in het leven geroepen voor onverzekerbare (lees: dure) zorg zoals instituutzorg. Deze zorg wordt bekostigd via een solidariteitssysteem; iedereen betaalt er aan mee via het salaris. In de loop van de jaren zijn er allerlei voorzieningen onder de Awbz geschoven die strikt genomen niet als onverzekerbare zorg zijn aan te merken. Hulp bij het huishouden is daarvan het meest duidelijke voorbeeld. Met de Wmo-operatie hoopt het kabinet dat de Awbz weer wordt teruggebracht naar het oorspronkelijke doel.

Zwakke positie gemeente op snijvlak wonen, zorg en welzijn

De beleidsinzet op terrein van ouderenbeleid is al jaren dat ouderen zo lang mogelijk, zo gewoon mogelijk, zo zelfstandig mogelijk in de samenleving kunnen participeren. De vermaatschappelijking van de zorg beoogt ook dat allerlei 'voorheen instituutbewoners' zo gewoon mogelijk in de samenleving mee moeten kunnen doen. Dat vergt meer dan wonen in een gewoon huis in een gewone wijk. Zorg en welzijn moeten zo te werk gaan dat zo gewoon mogelijk deelnemen aan de samenleving mogelijk wordt gemaakt. Dat is geen standaard-aanbod, maar vergt maatwerk per (kwetsbare) doelgroep: ouderen hebben andere ondersteuning nodig dan mensen met een verstandelijke beperking. Dit vergt nieuwe vormen van samenwerking, onder regie van de gemeente. In dit krachtenveld stond de gemeente tot voor kort beleidsmatig niet sterk. De Wmo moet hier verandering in brengen.

Onbalans in de verzorgingsstaat

In voorbereiding op de Wmo heeft het kabinet een aantal studies laten verrichten. Deze studies hebben verdieping aangebracht in de aanleiding voor de Wmo. Een paar hoofdlijnen:

---

¹ Vermaatschappelijking staat voor het streven naar een zo groot mogelijke maatschappelijke integratie van voorheen instituutbewoners door hen zo gewoon mogelijk te laten wonen in een wijk en zo gewoon mogelijk aan het maatschappelijke leven deel te laten nemen.

² Ontgroening en vergrijzing duiden op twee elkaar versterkende ontwikkelingen. Ontgroening doordat het aantal kinderen per vrouw sterk is gedaald, met name in de jaren zestig van de vorige eeuw. Vergrijzing doordat de omvang van de bevolkingsgroep ouder dan 65 jaar toeneemt door de grote groep mensen die in de jaren naar de tweede wereldoorlog zijn geboren en door de toename van de levensverwachting. Gevolg is dat het aantal jongeren ten opzichte van het aantal ouderen afneemt, zowel absoluut als relatief.

De onbalans heeft er mee te maken dat de verzorgingsstaat is bedoeld ter bescherming van de kwetsbaren in de samenleving. Echter in de afgelopen decennia bleek dat een deel van de maatschappij de toegang tot een aantal basisvoorzieningen steeds miste. Vaak waren dit juist de kwetsbare groepen. De politiek-bestuurlijke reflex was dan om de voorzieningen *voor iedereen* uit te breiden. Het resultaat was dat niet alleen degenen die behoefte hadden aan de voorziening er aanspraak op maakten, maar ook degenen die er best zonder zouden kunnen. Gaandeweg de afgelopen decennia heeft dit geleid tot een gestage uitbreiding van voorzieningengebruik en daarmee gepaard gaande toename van kosten.

De Raad voor de maatschappelijke ontwikkeling, een belangrijk adviesorgaan van de regering, analyseerde drie structurele tekortkomingen van de verzorgingsstaat:

1. De verzorgingsstaat kan op tal van punten geen 'nee' zeggen tegen mensen die publieke middelen feitelijk niet nodig hebben.
2. Vervolgens blijken allerlei procedures en criteria te gelden die het niet eenvoudig maken om daadwerkelijk nee te zeggen.
3. Tot slot wordt er in onvoldoende mate gebruik gemaakt van de eigen mogelijkheden en initiatieven van burgers.

Bezuiniging en ombuiging

Het antwoord op de toename van de kosten is een aaneenschakeling van afslankoperaties, kaasschaafmethoden en andere bezuinigingen. De resultaten van de ombuigingen waren vooral lagere uitkeringen en (hogere) eigen bijdragen. Dit gebeurde op dezelfde manier als waarop de arrangementen in de verzorging tot stand waren gekomen: voor iedereen gelijk. Hierdoor werden juist de groepen getroffen die de voorzieningen het meest nodig hadden. De grondslag (solidariteit, rechtvaardigheid, diversiteit, kwaliteit, toegankelijkheid) van de verzorgingsstaat staat niet ter discussie en kent nog steeds een groot draagvlak. De wijze waarop er invulling aan wordt gegeven is wel aan herziening toe.

Te ver doorgevoerd gelijkheidsdenken

De oorzaken van de onbalans in de verzorgingsstaat zijn terug te voeren op een te ver doorgevoerd gelijkheidsdenken. Door te weinig onderscheid te maken tussen wie het echt nodig heeft en wie het zelf kan, ontstaan tekorten voor de meest kwetsbare groepen.

De overheid als panacee

De vraag naar zorg en ondersteuning neemt niet alleen toe als gevolg van vergrijzing, maar ook door de hogere verwachtingen die in de loop der jaren zijn ontstaan over wat de overheid kan bieden. Dit is het gevolg van een sterk accent op het incasseren van (verzekerde) rechten in ons systeem van langdurige zorg en ondersteuning. Deels is dit ook het gevolg van politieke keuzes: de keuzevrijheid van mensen wordt hoog gewaardeerd, maar er is te weinig gedaan om tegelijkertijd de eigen verantwoordelijkheid te stimuleren. Het kabinet vindt nu dat de individualisering van de samenleving onvoldoende gelijke tred heeft gehouden met de noodzaak om mensen en hun maatschappelijke verbanden ook verantwoordelijkheid te laten nemen.

1.2. De Wmo: het wettelijk kader in het kort

Meedoen

De Wmo is in de plaats gekomen van de Welzijnwet, de Wet voorziening gehandicapten, een deel uit de AWBZ (de Hulp bij het huishouden) en een deel uit de WCPV (Wet Collectieve Preventie Volksgezondheid) nml. de Openbare Geestelijke GezondheidsZorg (OGGZ).

De Wmo is een brede participatiewet die tot doel heeft meedoen mogelijk te maken voor iedereen. De individuele verstrekkingen (rolstoelen, hulp bij het huishouden, woningaanpassingen,) maken onderdeel uit van de Wmo.

Compensatieplicht

Mensen met een beperking kunnen rekenen op ondersteuning in hun zelfredzaamheid en maatschappelijke participatie. Gemeenten hebben de vrijheid om te kijken welke voorzieningen zij daarvoor inzetten. Het beoogde resultaat ligt vast (zelfredzaamheid en maatschappelijke participatie), de weg ernaar toe (de voorziening) is nader te bepalen op grond van het beleid dat de gemeente voert.

Bij het vaststellen van welke voorzieningen adequaat zijn om zo gewoon mogelijk mee te doen, moet de gemeente rekening houden met de persoonlijke kenmerken en behoeften van de aanvrager. Daarnaast moet rekening gehouden worden met de financiële mogelijkheden die iemand heeft om zelf in maatregelen te voorzien. In het kader van rechtsgelijkheid voor de burgers zal de gemeente de indicatiestelling voor de noodzakelijke voorzieningen op een onafhankelijke en objectieve wijze (laten) realiseren.

Gemeenten dienen burgers met een beperking in staat te stellen om:

- a. een huishouden te voeren;
- b. zich te verplaatsen in en om de woning;
- c. zich lokaal te verplaatsen per vervoermiddel;
- d. medemensen te ontmoeten en op basis daarvan sociale verbanden aan te gaan.

Doelgroep: iedereen

Bijzondere doelgroepen van de Wmo zijn zowel mensen met een ondersteuningsbehoefte (bijv. ouderen), als mensen met een verstandelijke, lichamelijke of geestelijke handicap. Maar als het gaat om meedoen mogelijk maken voor iedereen, dan is in feite de hele samenleving aan zet. Hetzij om zelf mee te doen, hetzij om meedoen voor anderen mogelijk te maken.

Lokaal maatwerk en .....

De Wmo geeft gemeenten beleidsvrijheid om in overleg met cliëntgroepen, burgers en maatschappelijke organisaties op lokaal niveau invulling te geven aan de wet, aangepast aan de plaatselijke behoeften en mogelijkheden.

.... in breed overleg tot stand gebracht

De Wmo draagt de gemeenten op dat in overleg met de primaire doelgroepen en de bredere samenleving beleid wordt gemaakt. Dit wordt vastgelegd in het vierjarige beleidskader. Het resultaat ligt nu voor u.

Wettelijk is voorgeschreven dat jaarlijks een clienttevredenheidsonderzoek plaatsvindt.

Van 9 prestatievelden naar 6 thema's³

De Wmo kent een onderverdeling in negen prestatievelden waarop beleid gemaakt dient te worden. In Achtkarspelen hebben we besloten om tegelijk ook te kijken naar andere beleidsterreinen zoals wonen, werk en inkomen, onderwijs en gezondheid. Deze beleidsvelden hebben veel met de Wmo te maken, en daarom betrekken we ze er van het begin af aan bij. Verder moeten we ons realiseren dat er al veel "staand" beleid is, dat in harmonie gebracht dient te worden met de doelstellingen van de Wmo.

Wij hebben gekozen voor een onderverdeling van de Wmo die andere gemeenten inmiddels ook kennen en die logisch, meer werkbaar, en meer op integraliteit gericht is ten aanzien van het staande beleid dan de indeling die de Wmo zelf aangeeft. Hierbij worden 6 thema's onderscheiden:

1. Samen leven in dorp en buurt
2. Opgroeien en opvoeden
3. Mantelzorg en vrijwilligers
4. Meedoen makkelijker maken
5. Preventie, zorg en opvang
6. Anders te werk

Alle prestatievelden en omliggende beleidsvelden zijn logisch te ordenen onder deze thema-indeling. Hierover meer in hoofdstuk 3.

1.3. Verantwoording totstandkoming van beleid en leeswijzer

De weg die we met deze beleidsnota zijn gegaan, is de volgende geweest. Een breed en frequent overleg met burgers, ondersteuningsvragers, kerken, politiek betrokkenen, aanbieders van zorg, wonen en welzijn, en anderen is tot stand gekomen in het zgn. Wmo-platform. Zorgvragers, zorgaanbieders en andere betrokkenen maken deel uit van dit Wmo-platform dat via medewerking aan diverse notities en adviezen 'de buitenwereld binnen heeft gebracht'. Onder andere notities over huishoudelijke hulp, mantelzorg, burgerparticipatie, de Wmo-verordening, en

---

³ Hoewel wellicht bekend noemen we hier de 9 prestatievelden toch nog even: 1. het bevorderen van de sociale samenhang in en leefbaarheid van dorpen, wijken en buurten; 2. op preventie gerichte ondersteuning van jeugdigen met problemen met opgroeien en van ouders met problemen met opvoeden; 3. het geven van informatie, advies en cliëntondersteuning; 4. het ondersteunen van mantelzorgers en vrijwilligers; 5. het bevorderen van de deelname aan het maatschappelijke verkeer en van het zelfstandig functioneren van mensen met een beperking of een chronisch psychisch probleem en van mensen met een psychosociaal probleem; 6. het verlenen van voorzieningen aan mensen met een beperking of een chronisch psychisch probleem en aan mensen met een psychosociaal probleem ten behoeve van het behoud van hun zelfstandig functioneren of hun deelname aan het maatschappelijke verkeer; 7. het bieden van maatschappelijke opvang, waaronder vrouwenopvang; 8. het bevorderen van openbare geestelijke gezondheidszorg, met uitzondering van het bieden van psychosociale hulp bij rampen; 9. het bevorderen van verslavingsbeleid

het Wmo-loket.⁴ Vanuit het Wmo-platform is per onderwerp een werkgroep gevormd welke aangevuld en gefaciliteerd werd met een gemeentelijke beleidsmedewerker. Na vaststelling in het platform werden al deze notities via de projectgroep-Wmo⁵ en de stuurgroep-Wmo door het College van Burgemeester en Wethouders vastgesteld en doorgezonden naar de Gemeenteraad (soms ter vaststelling, soms ter kennisname).

Gemeenteraad en Wmo-platform hebben gezamenlijk over een aantal Wmo-onderwerpen van gedachten gewisseld. En er zijn inmiddels een aantal informerende bijeenkomsten geweest met raadsleden.

Daarnaast is meerdere malen interactief overleg geweest met het brede veld van maatschappelijke organisaties die in werkzaam zijn binnen het Nofa-gebied incl. Ameland en Schiermonnikoog.

In dit brede en interactieve beleidsvoorbereidingstraject is veel aandacht besteed aan de visie op uitgangspunten, inhoud, en aanpak van de Wmo. Als kapstok kan hiervoor heel goed dienen de zgn. Wmo-mobiel. Zowel de mobiel als de visie worden uiteengezet in hoofdstuk 2. Aan het eind van hoofdstuk 2 treft u een samenvatting van de visie aan.

Vervolgens is deze visie vertaald naar concreet beleid op de Wmo-thema's. Het resultaat daarvan vindt u terug in hoofdstuk 3, met ook weer aan het eind een samenvatting van de beleidsvoornemens.

In hoofdstuk 4 wordt inzicht geboden in de benodigde inzet van mensen en middelen die nodig is om de Wmo adequaat te realiseren.

In het laatste hoofdstuk vatten we het geheel samen en beoordelen we het op 'de mate van uitgebalanceerdheid' aan de hand van de mobiel.

---

⁴ Concreet betreft het hier de volgende notities: "Notitie visie-ontwikkeling WMO in Achtkarspelen", "Notitie huishoudelijke verzorging", medewerking aan de Wmo-verordening, de "Notitie Mantelzorg", "Wmo-loket Achtkarspelen, inrichting op hoofdlijnen" en de "Notitie Burger- en cliëntenparticipatie binnen de Wmo in Achtkarspelen".

⁵ Deze projectgroep is samengesteld vanuit alle betrokken beleidsvelden die met de Wmo te maken hebben alsmede vanuit de afdelingen Communicatie, Financiën en Juridische zaken.

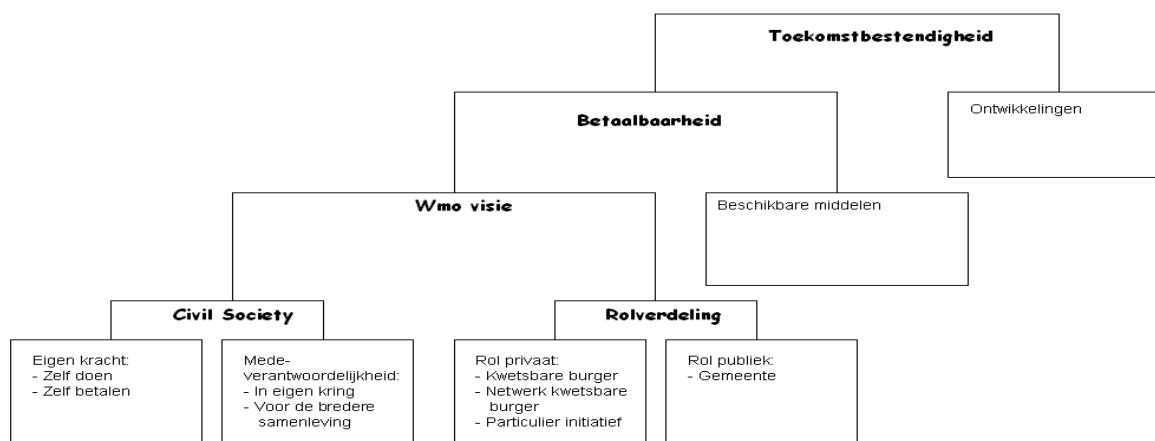

Hoofdstuk 2. De Visie

2.1. Kapstok voor beleid: de Wmo-mobiel⁶

In Achtkarspelen maken we gebruik van de Wmo-mobiel als kapstok voor Wmo-beleid en als middel om te bepalen of het voorgenomen beleid ook uitgebalanceerd is. Deze mobile maakt op eenvoudige wijze inzichtelijk waar het in wezen om gaat in de Wmo. Aan de hand van de mobile wordt ook zichtbaar op welke wijze de gewichten aangepast dienen te worden om (opnieuw) een evenwicht te verkrijgen en te houden. Er zijn veel gewichten: veel beleidsterreinen, veel actoren en veel ontwikkelingen. In goed overleg met het brede veld van betrokkenen moeten we samen bepalen welke zwaarte we aan welke gewichten, op welke wijze en in welke mate zullen gaan geven.

De Wmo-mobiel ziet er als volgt uit:

Balans 1. De civil society: een uitgebalanceerde mix van eigen kracht en medeverantwoordelijkheid

De civil society is de hoofdrolspeler in de Wmo. Onder civil society verstaan we de samenleving van burgers en maatschappelijke organisaties in de brede zin van het woord. Met de civil society hebben we een samenleving voor ogen die sociale samenhang stimuleert en laat samengaan met actief burgerschap.

De Wmo legt de nadruk op eigen verantwoordelijkheid. Hier kiezen we voor de meer perspectief biedende begrippen 'eigen kracht' en 'medeverantwoordelijkheid'. Eigen kracht is wat iedere burger zelf kan doen, kan regelen en zelf kan betalen. Medeverantwoordelijkheid legt de verbinding van de burger naar de samenleving; wat kun je voor elkaar doen, zowel in de eigen kring als in de bredere samenleving. Eigen kracht en medeverantwoordelijkheid ademen samen doel en geest van de Wmo uit.

⁶ Zie hiervoor de uitgave van Keizers c.s., beleid en management "Anders, inzichten voor uitgebalanceerd Wmo-beleid opgedaan in de praktijk", alsmede de beleidsnota Wmo van de gemeente Veenendaal, december 2006.

Balans 2. *Een uitgebalanceerde rolverdeling: minder overheid, meer civil society.*
Meer nadruk op civil society betekent een andere rolverdeling. Er is meer ruimte nodig voor de spelers vanuit de civil society. De gemeente heeft tot taak de randvoorwaarden te scheppen om de civil society mogelijk te maken.

Balans 3. *Evenwicht tussen balans 1 en 2 als fundament voor de visie*
Met de uitgangspunten op de twee balansen Civil society en rolverdeling leggen we het fundament voor onze Wmo-visie. Deze visie vertalen we naar meer concrete doelen, initiatieven en projecten op de zes Wmo-thema's.

Balans 4. *De plannen in balans met de beschikbare middelen*
Vervolgens is de vraag of deze beleidsvoornemens in balans zijn met de beschikbare en toekomstige (financiële en personele) middelen. De Wmo moet ten slotte ook een antwoord bieden op de te hoge zorgkosten. De beschikbare middelen zijn de middelen die tot en met 2006 omgingen in de in de Wmo opgenomen wetten en regelingen, aangevuld met verwerving uit fondsen en subsidies en de inzet van eigen gemeentelijke middelen.

Balans 5. *Toekomstbestendigheid*
Als evenwicht op de 4 eerste balansen is bereikt, is de grote vraag of dit evenwicht ook toekomstbestendig is. Vergrijzing, ontgroening en vermaatschappelijking gaan voorlopig gestaag door. Maar de Wmo beoogt ook een aantal ontwikkelingen in gang te zetten die tot maatschappelijke veranderingen zullen leiden. De balans blijft dus in beweging de komende jaren. Zodoende kunnen we rustig spreken van een dynamisch evenwicht.

2.2. De geest van de Wmo, uitgangspunten van de visie: meedoen...!

De vele gesprekken, vaak en intensief overleg op allerlei niveaus totnutoe, hebben ertoe geleid dat de onderstaande uitgangspunten geformuleerd kunnen worden voor het beleid in de komende jaren:

1. Van gelijkheid naar maatwerk.

Was het kernbegrip in de uitbouw van de verzorgingsstaat *gelijkheid*; in de toekomst is het kernbegrip *verschil-kunnen-maken* meer gepast en haalbaar. Verschil kunnen maken betekent *maatwerk*, kijken naar de mogelijkheden en onmogelijkheden van de persoon in kwestie. Het uitgangspunt van maatwerk en de in de Wmo bedoelde compensatieplicht hebben betekenis voor beleid, voor gedrag van mensen en van organisaties, voor de vraag en het aanbod en uiteindelijk ook voor het prijskaartje.

2. Klimaatsverandering nodig.

Als we er in slagen de samenleving te veranderen naar de geest van de Wmo, dan kunnen we zeker spreken van een complete klimaatsverandering. Het gaat om een klimaat van herkenning, erkenning, respect en vertrouwen. Een klimaat dat binding en samenhang bevordert en dat het verantwoordelijkheidsgevoel bij alle partijen stimuleert in lijn met de nieuwe rolverdeling. Een klimaat dat ruimte geeft en burgers

en organisaties stimuleert om zelf initiatieven te nemen. Minder ieder voor zich, meer 'Wij met ons', als alternatieve uitleg voor de afkorting Wmo.

3. Startpunt is eigen kracht, zwaartepunt bij de civil society en de gemeente zorgt in ieder geval voor het vangnet.

De Wmo legt, naar de geest van de wet, de nadruk op brede participatie⁷. De letter van de wet richt zich meer op de individuele voorzieningen. Voor beide nemen we als startpunt eigen kracht. *Zelf doen* en *zelf betalen* voorkomt afhankelijkheid van de overheid.

Het verwerven van een stabiele eigen positie vormt de eerste uitdaging. Waar de eigen kracht ophoudt, is een vangnet nodig. Een vangnet dat in eerste instantie door de eigen omgeving wordt gecreëerd, in tweede instantie door de bredere omringende samenleving en in de laatste plaats door de gemeente. De zekerheid bieden dat er een goed vangnet is, zien wij als de gemeentelijke kerntaak in de Wmo. Tezamen met het invulling geven aan de regierol in beleid.

4. Anders te werk.

De Wmo vraagt niet alleen andere dingen te doen, maar ook de dingen anders te doen. De start daartoe is gemaakt met het Wmo-platform. Van "onderop" zijn in gezamenlijke verantwoordelijkheid inmiddels een aantal Wmo-notities geproduceerd.

5. Met een heldere en gepaste rolverdeling.

De hoofdrol ligt bij de samenleving zelf. Met als startpunt de eigen kracht en als zwaartepunt de civil society. De gemeente vormt in ieder geval een vangnet. Verder draagt de gemeente zorg voor inkoop, verstrekking en toegangsbewaking van voorzieningen. Een andere belangrijke rol van de gemeente is het regisseren van de benodigde klimaatsverandering. Dit komt neer op: faciliteren en stimuleren dat de civil society zoveel mogelijk op eigen kracht te werk gaat.

Vanuit onze gemeentelijke overzichtspositie en verantwoordelijkheid voor het algemeen belang, stimuleren we initiatieven, bevorderen we samenwerking en scheppen we randvoorwaarden om betrokken partners medeverantwoordelijkheid te laten nemen en te laten invullen.

De gemeente wil ook optreden als spelverdeler, coach, en aanjager.

6. Nieuwe vormen van samenwerking.

We willen nieuwe vormen van samenwerking te creëren. Ook met het bedrijfsleven. Bijvoorbeeld samenwerking op terrein van wonen, zorg en welzijn. Samenwerking op terrein van en binnen het Wmo-loket. Samenwerking tussen professionele en informele ondersteuners. Samenwerking tussen bedrijven en welzijnsorganisaties, vrijwilligersorganisaties enz.

7. Inclusief beleid waar mogelijk.

---

⁷ Onlangs nog, bij de presentatie van de Rijksbegroting 2008 heeft staatssecretaris Bussemaker de Wmo "een echte participatiewet" genoemd. Zij wil gaan onderzoeken welke trends en ontwikkelingen op de middellange termijn de participatie van burgers beïnvloeden. Verder wil zij interventies en kwaliteitsstandaarden ontwikkelen die deze participatie kunnen bevorderen. In 2008 komt ook nog eens 4 miljoen euro extra beschikbaar voor overige participatiezaken zoals de lokale ondersteuning voor de versterking van mantelzorgers en vrijwilligers (bron: begrotingsspecial VNG-Magazine 28 september 2007).

Uitgangspunt bij inclusief beleid is 'gewoon waar mogelijk, bijzonder waar nodig'. Het streven is om regulier beleid zo vorm te geven dat het voor iedereen passend beleid is, dus ook voor kwetsbare burgers. Waar gewoon beleid onvoldoende aan de belangen van kwetsbare groepen tegemoet komt, is bijzonder beleid op z'n plaats. Inclusief beleid vergt anders denken bij de ontwikkeling van regulier beleid: *inclusief denken*.

Voorwaarde is dat kwetsbare groepen of hun vertegenwoordigers meedenken over hoe dat beleid er uit moet zien en kunnen adviseren over beleidsvoorstellen die door de gemeente worden opgesteld.

8.Preventief werken.

Voorkomen is beter dan genezen. Zo lang mogelijk en zo gewoon mogelijk mee kunnen blijven doen aan de samenleving is het doel van de Wmo. Door middel van goed preventief beleid kunnen duurdere vormen van zorg (bijvoorbeeld intramurale zorg en dure verstrekkingen) voorkomen of uitgesteld worden. Een andere invulling van preventie is vroege signalering van problemen, waarmee vaak erger te voorkomen is.

9.Samenhang aanbrengen en win-win bevorderen.

Samenhang in beleid aanbrengen en gericht creëren van win-win-situaties. Mensen zullen eerder bereid zijn iets voor een ander te doen, als ze er ook zelf beter van worden. Een goed gevoel dat vrijwilligerswerk teweeg kan brengen, is een voorbeeld.

10.Breed kijken.

De Wmo is breder dan de verstrekking van individuele ondersteunende voorzieningen. Breed kijken biedt meer, en soms onverwachte en gecombineerde mogelijkheden. Ook gaan we zoeken naar mogelijkheden om via goed preventief beleid de zorg- en ondersteuningsvraag terug te dringen.

11.Kleinschalige projecten.

Verbinding tussen mensen creëren lukt makkelijker in het klein dan in het groot.

12.Creatief, vernieuwend, "smart" en keuzes maken.

Nadenken en de tijd nemen om echt creatief en vernieuwend te zijn is een noodzaak voor een adequate Wmo-beleidsontwikkeling. Vervolgens het beleid met daadkracht uitvoeren en het "smart" (specifiek, meetbaar, acceptabel, realistisch, tijdgebonden) te maken, zonder ons overigens blind te willen staren op de meetbare resultaten. Vaak gaat er een meer motiverende werking uit van het gezamenlijk benoemen van ambities in kwalitatieve termen dan in concrete cijfers. Tot slot is het belangrijk om echt keuzes te maken, andere keuzes maken, andere dingen doen, en ook keuzes maken om dingen niet meer te doen.

13.Uitgangspunten i.h.k.v. "Achtkarspelen, aangenaam! toekomstvisie 2006-2016

Voor de Wmo-visie citeren we uit dit stuk de volgende uitgangspunten.

Achtkarspelen is (kort samengevat) sociaal, veilig, je kunt je er welbevinden, goed wonen en werken, heeft goed onderwijs en versterkt de regio.

Binnen de gemeentelijke grenzen zijn vele partijen en organisaties actief. Zij oefenen invloed uit op verschillende terreinen en dit heeft gevolgen voor de inwoners. Het gemeentebestuur heeft lang niet altijd zeggenschap over de instellingen en instanties

die werkzaam zijn in de gemeente. De invloed en macht van de gemeente is in die zin beperkt. De gemeente is dus geen "allesbepaler".

De gemeente als regisseur betekent in verband met de Wmo dat we op basis van de doelen die we hebben geformuleerd contact zoeken met de partners die een bijdrage kunnen leveren om die doelen te bereiken. Het betekent ook dat de gemeente deze partners zo goed mogelijk faciliteert om de doelen te bereiken en de randvoorwaarden hiervoor creëert.

Alle burgers moeten de mogelijkheid hebben om te participeren in de samenleving. Voorkomen dat mensen in een sociaal isolement raken is een zorg van de gemeenschap, maar ook van de gemeente. De gemeente wil maatschappelijke participatie van kwetsbare groepen als ouderen, gehandicapten en mensen die gebruik maken van sociale zekerheid bevorderen.

Jongeren moeten de mogelijkheid krijgen zich te ontwikkelen tot actief participerende burgers. Daarom is het noodzakelijk hen hiervoor, vaak ook letterlijk, de ruimte te bieden en ze te betrekken bij het ontwikkelen van beleid.

De gemeente Achtkarspelen wil de volksgezondheid verbeteren en gezondheidsverschillen tussen groepen van de bevolking in onze gemeente wegwerken.

Achtkarspelen stimuleert de burgers zo veel mogelijk naar eigen wens en behoefte te sporten. In het kader van de leefbaarheid en de maatschappelijke waarde van de sport spant de gemeente zich in voor het handhaven en zo mogelijk versterken van een aanvaardbaar voorzieningenniveau.

Een goed voorzieningenniveau op het terrein van cultuur en verscheidenheid in cultuuraanbod zijn eveneens belangrijke elementen. Cultuur kan bijdragen aan de ontplooiing en verrijking van individuele burgers en deelname aan culturele activiteiten heeft ook een belangrijke bindende werking voor de lokale samenleving. Alle burgers verdienen een fysiek en sociaal veilige omgeving. Samen met de inwoners is de gemeente verantwoordelijk voor de leefbaarheid in de dorpen. Ook het veiligheidsgevoel van de inwoners moet worden versterkt.

Tenslotte zien we als uitgangspunten ook nog dat we versnippering tegengaan, bruggen bouwend bezig zijn, actief netwerken vormen, nieuwe financieringsbronnen aanboren en speerpunten integraal aanpakken.

Profiel van de gemeente Achtkarspelen

De gemeente Achtkarspelen is een aantrekkelijke plattelandsgemeente met ruim 28.000 inwoners in oostelijk Fryslân. Dit gebied is beter bekend als de "Friese Wouden". De gemeente heeft een oppervlakte van ruim 10.000 hectare en telt 11 dorpen, waarvan Surhuisterveen (5740), Buitenpost (5719) en Harkema (4283) de grootste zijn. Buitenpost en Surhuisterveen hebben beide de status van regiokern. Buitenpost ligt aan de spoorlijn Leeuwarden-Groningen. Surhuisterveen en het nabijgelegen Harkema liggen op enkele kilometers van de A7 Groningen-Heerenveen. Het Prinses Margrietkanaal doorsnijdt de gemeente van oost naar west.

Achtkarspelen heeft een zogenaamd coulisselandschap. Dat wil zeggen dat het landschap wordt bepaald door een grote hoeveelheid lijnvormige beplantingen in de vorm van houtwallen en elzensingels. Deze beplantingen komen in uitgebreide dichte complexen voor, waarbij de houtwallen en de singels meestal grotendeels evenwijdig aan elkaar liggen. In het noordoosten van de gemeente is sprake van een open kleilandschap. Ook kent de gemeente enige grote complexen open gebieden, het miedenlandschap. In Achtkarspelen komen veel zeer kleine poelen (pingo's) voor, die zijn ontstaan in de laatste ijstijd.

Vanuit het oogpunt van ruimtebeslag vormt de agrarische bedrijvigheid vanouds de dominante component. Door diverse ontwikkelingen is deze sector echter steeds meer onder druk komen te staan. Wanneer de werkgelegenheid wordt vergeleken met regionale, provinciale en landelijke cijfers, valt voor Achtkarspelen het relatief grote aandeel van de landbouw, industrie, bouwnijverheid en transportsector op. De dienstverlening, zowel in de profit- als non-profitsfeer, blijft daarentegen duidelijk achter. In de gemeente is het aantal kleine bedrijven sterk vertegenwoordigd. De beroepsbevolking bestaat uit circa 12.000 personen. Het werkloosheidspercentage bedraagt circa 11,2 %. Achtkarspelen staat van oudsher bekend om een grote uitgaande pendel; in de laatste jaren is daar ook een niet onaanzienlijke inkomende pendel bijgekomen. De inkomenspositie van de bevolking is laag; daarin verschilt de gemeente niet van andere gemeenten in het noorden van Fryslân. Anderzijds dient opgemerkt te worden dat de kosten van levensonderhoud lager zijn dan in andere delen van het land.

Achtkarspelen kent een rijk verenigingsleven op het terrein van sport en cultuur. Daarnaast heeft elk dorp een vereniging van plaatselijk belang, die belangrijke gesprekspartners zijn voor het gemeentebestuur op het gebied van de ontwikkeling van de dorpen en de daaraan verbonden gemeentelijke taken. Het voorzieningenniveau is in het algemeen hoog; dorpshuizen, multifunctionele centra, zwembaden, sporthallen en sportcomplexen. Ook het onderwijsveld is ruim vertegenwoordigd in de gemeente. Er zijn 8 openbare en 14 bijzondere basisscholen en 3 scholen voor voortgezet onderwijs. Samen met twee buurgemeenten is het bestuur van het openbaar onderwijs "op afstand" gezet. In de gemeente is een openbare bibliotheekvoorziening gevestigd. Permanente voorzieningen zijn gevestigd in Surhuisterveen, Buitenpost en Harkema. De overige plaatsen worden mobiel voorzien. Tevens is er in de gemeente een instituut voor muzikale vorming met vestigingen in Buitenpost en Surhuisterveen.

Fryslân is tweetalig en dat geldt ook voor Achtkarspelen. Het gemeentelijk taalbeleid is gebaseerd op gelijkwaardigheid van het Fries en het Nederlands. Vanuit dit uitgangspunt vindt de gemeente het belangrijk dat burgers, bestuurders en ambtenaren zelf kunnen kiezen of ze gebruik maken van het Fries of het Nederlands. (bron: *Achtkarspelen, aangenaam! toekomstvisie 2006-2016*)

2.3. De ondersteunende voorzieningen

Maatwerk

Als meedoen niet mogelijk gemaakt kan worden door een beroep te doen op eigen kracht en via een beroep op de medeverantwoordelijkheid van de omgeving, kunnen mensen in aanmerking komen voor individuele ondersteunende verstrekkingen. Ondersteunende voorzieningen zijn bedoeld om zoveel mogelijk de regie over het eigen leven te kunnen (blijven) voeren. Waar de eigen kracht tekort schiet, is ondersteuning nodig. Deze compensatieplicht zal zoveel mogelijk op maatwerk-basis ingevuld worden. Maatwerk zowel op doelgroepniveau als op individueel niveau.

Het loket als toegangsbewaker

Om de individuele voorzieningen terecht te laten komen bij mensen die ze echt nodig hebben, is toegangsbewaking noodzakelijk. Aan deze rol zal de gemeente inhoud geven, in overleg met de betrokken cliëntgroepen. Het loket kan hierin een belangrijke rol spelen.

Regels uit de wet

Voor de individuele voorzieningen gelden de regels die hierover in de Wmo zijn vastgelegd. Een aantal regels die gehanteerd werden in de Wvg, worden ook toegepast op de Wmo-voorzieningen. Bijvoorbeeld het principe van verstrekking van de *goedkoopste adequate* oplossing en het niet verstrekken van voorzieningen die als *algemeen gebruikelijk* worden aangemerkt. Als sprake is van een voorliggende voorziening waar aanspraak op kan worden gemaakt, kan geen aanspraak op de Wmo worden gemaakt.

De volgende regels zijn in de Wmo opgenomen en hebben betrekking op individuele voorzieningen:

1. de *compensatieplicht* die gemeenten verplicht om te compenseren wat iemand tekort komt om zo gewoon mogelijk mee te doen in de samenleving;
2. het bieden van de keuzemogelijkheid tot verstrekking van ondersteuning via een *PGB* (persoonsgebonden budget);
3. het bieden van de keuzemogelijkheid tussen *meerdere aanbieders* van ondersteuning;
4. vastleggen van de verstrekking van individuele voorzieningen in een *verordening*;
5. een belangrijke rol voor een *loket* in de verstrekking;
6. het *CIZ* (Centrum Indicatiestelling Zorg) heeft een plaats gekregen bij de indicatiestelling;
7. de mogelijkheid tot heffing van een *eigen bijdrage*;
8. *vaststelling en inning van de eigen bijdrage* door 1 orgaan;
9. *begrenzing van de eigen bijdrage* op het niveau van de huidige AWBZ-zorg; alleen een inkomenstoets is toegestaan, geen vermogenstoets
10. de *rol van de cliënt* is steviger verankerd: o.a. door de Wet Medezeggenschap Clienten Zorginstellingen en de Wet Klachtrecht Cliënten Zorgsector ook van toepassing te verklaren op de Wmo-aanbieders;
11. een jaarlijks *tevredenheidsonderzoek* moet laten zien hoe cliënten over de uitvoering van de Wmo denken;
12. *ondersteuning van mantelzorgers en vrijwilligers*, met name via respijtzorg (overname van zorg om de mantelzorger tijdelijk te ontlasten van zijn/haar taak).

Beleid op het terrein van verstrekking van voorzieningen is 'regel-beleid'. Hoewel het kabinet het voornemen had het aantal regels terug te dringen, werkt de letter van de wet hier niet echt aan mee. Het is ons voornemen om de regelingen zo eenvoudig als mogelijk is te houden. We ontkomen er echter niet aan. Achtkarspelen heeft inmiddels de Wmo-verordening, de Beleidsregels en het Verstrekkingenboek vastgesteld met het oog op de verstrekkingen van individuele voorzieningen.

2.4. Betaalbaarheid

Omdat de Wmo-operatie mede is ingegeven om de uit de hand lopende zorgkosten te beteugelen, zal het geen verbazing wekken dat de beschikbare middelen 'niet overhouden'. In paragraaf 4.3 gaan we hier dieper op in.

Bij de vaststelling van de Wmo-verordening, de Beleidsregels en het Verstrekkingenboek hebben we in onze gemeente gebruik gemaakt van de volgende uitgangspunten o.a. om de Wmo betaalbaar te houden:

- *. Budgettair neutrale uitvoering van de Wmo: niet meer uitgeven dan er binnenkomt;
- *. Eigen kracht als startpunt d.w.z.: het heffen van een eigen bijdrage, bewaking van de toegang opdat voorzieningen alleen terecht komen bij mensen die ze echt nodig hebben, medeverantwoordelijkheid als zwaartepunt, d.w.z. dat als mensen een aanvraag voor voorzieningen doen eerst gekeken gaat worden naar wat in de eigen omgeving opgevangen en opgelost kan worden; pas als de spankracht van de eigen omgeving ophoudt, komen de individuele voorzieningen in beeld, de sterkste schouders dragen de zwaarste lasten.
- *. Ook tijd is een schaars middel: komen tot een betere verdeling van tijd kan ook aangrijpingspunten bieden voor creatief Wmo-beleid. Hierbij kan bijv. gedacht worden aan de inzet van mensen met een uitkering, op vutters, op ouderen etc.
- *. Algemene voorzieningen gaan voor individuele voorzieningen: als 'zo gewoon mogelijk meedoen' gerealiseerd kan worden door mensen te wijzen op het bestaan van algemene voorzieningen en hen hier gebruik van te laten maken, voorkomt dat in een aantal gevallen gebruik van duurdere individuele voorzieningen.
- *. Inkopen van voorzieningen: gebruik maken van de marktwerking.
- *. De *goedkoopste adequate voorziening*⁸ verstrekken.
- *. Geen *algemeen gebruikelijke voorzieningen*⁹ verstrekken.
- *. Waar mogelijk, hergebruik van voorzieningen.
- *. Nieuwe financieringsmogelijkheden aanboren. Voorbeelden zijn: cofinanciering waar logisch en mogelijk, subsidiering van samenwerking, breder kijken dan alleen naar de negen prestatievelden van de Wmo, kan nieuwe financieringsmogelijkheden opleveren; doelstellingen en budgetten op niet-wmo-terreinen combineren met Wmo-doelstellingen. Aanboren van fondsen waar mogelijk, bijvoorbeeld voor innovatieve

---

⁸ Als via indicatiestelling bepaald is dat iemand aanspraak kan maken op een ondersteunende voorziening, wordt de goedkoopste adequate oplossing verstrekt. Wil iemand een duurdere voorziening dan zijn de meerkosten voor eigen rekening.

⁹ Algemeen gebruikelijke voorzieningen zijn voorzieningen die niet speciaal voor mensen met een handicap zijn ontwikkeld en gewoon in de handel verkrijgbaar zijn. Voorbeelden zijn douchebeugels en een verhoogde toiletpot.

projecten. Partijen enthousiast proberen te maken om te investeren in de Wmo-plannen.

*. Een scherpe budgetbewaking realiseren op alle Wmo-onderdelen en in het bijzonder de onderdelen die met de individuele voorzieningen te maken hebben.

2.5. Toekomstbestendig?

Als we naar de omvang van de uitdaging kijken, mede vanuit het idee dat een klimaatsverandering (i.c. een mentaliteitsverandering) nodig is, zal duidelijk zijn dat we het met de Wmo hebben over meerjarenbeleid, sterker nog: een lange termijn beleid. De uitdaging waar we voor staan is niet in één jaar, maar ook niet in de eerste Wmo-beleidsperiode van vier jaar te klaren.

Ook als we kijken naar de vergrijzing en ontgroening dan moet het perspectief verder reiken dan de komende vier jaar; de vergrijzing zal de komende decennia gestaag voortgaan.

Ook kansen

Naast een groeiende ondersteuningsvraag, kan de vergrijzing ook mogelijkheden bieden: jongere ouderen die vrijwilligerswerk doen, een groeiende groep goed bemiddelde ouderen die meer ondersteuning op eigen kracht kunnen regelen, de mogelijkheden die automatisering biedt bijvoorbeeld via domotica¹⁰ enz.

In dit beleidsplan zijn intenties en beleidsvoornemens uiteengezet. Daarmee hopen we dat ontwikkelingen op gang komen die uiteindelijk de benodigde veranderingen in klimaat en mentaliteit bewerkstelligen. Zeker weten doen we dat niet. We werken ten slotte in een bepaalde rolverdeling aan de samenleving. Dat is een complex gegeven.

Wat we wel kunnen doen is goed monitoren wat werkt en hoe iets werkt. Dat zullen we dan ook doen.

---

¹⁰ Domotica staat voor 'woonhuisautomatisering' ter ondersteuning van langer zelfstandig, veilig en comfortabel wonen. In Achtkarspelen denken we ook aan levensloopbestendige woningbouw, kangoeroewoningen en projecten als "Geryflik wenjen" (een mede door de provincie ondersteund project waarbij in samenwerking met specialisten en aannemers een woonadvies gemaakt wordt op grond waarvan leeftijdsaanpassingen aan de woning gedaan kunnen worden om woningeigenaren zolang mogelijk in hun eigen woning te laten verblijven).

Samenvatting Wmo-visie

Visie-element	Richting/kern
Uitgangspunten	Van gelijkheid naar maatwerk Startpunt eigen kracht, zwaartepunt bij de civil society, de gemeente zorg in ieder geval voor een vangnet Klimaatsverandering/mentaliteitsverandering nodig
Brede participatie	Een heldere en gepaste rolverdeling Op zoek naar nieuwe vormen van samenwerking Inclusief beleid waar mogelijk Preventief werken Samenhang aanbrengen en win-win bevorderen Breed kijken: meer dan alleen naar de prestatievelden Kleinschalige projecten Creatief, vernieuwend, smart ¹¹ en echt keuzes maken
Ondersteunende voorzieningen	Eigen kracht als uitgangspunt: regie over eigen leven Compensatieplicht: op maatwerk-basis Toegangsbewaking voor voorzieningen Een loket voor informatie, ondersteuning en advies Dilemma: 'regelbeleid' a la de Wvg versus vermindering regeldruk
Rolverdeling	Startpunt Eigen Kracht van de burger Zwaartepunt Civil Society Gemeente: vangnet, inkoper, subsidiënt, faciliteren, stimuleren, spelverdeler, coach, aanjager, regisseur Bedrijfsleven: maatschappelijk betrokken ondernemerschap
Speelveld	Uitgangspunt: budgettair neutraal Achtkarspelen komt als nadeelgemeente uit het landelijke budgettaire verdeelmodel Breder kijken dan alleen de WMO-prestatievelden: ook kijken naar wonen, werk en inkomen, onderwijs en gezondheid....
Verdeling schaarse middelen	Eigen kracht naar draagvlak De sterkste schouders.... Ook 'tijd' zien als schaars middel Nieuwe financieringsmogelijkheden aanboren
Toekomstbestendigheid?	Voldoende inspelen op ontwikkelingen: vergrijzing en ontgroening, vermaatschappelijking enz Gebruik maken van kansen: bijv. vergrijzing biedt potentieel voor vrijwilligerswerk, mogelijkheden die domotica biedt enz.

¹¹ Specifiek, Meetbaar, Acceptabel, Resultaatgericht en Tijdgebonden

Hoofdstuk 3. Reisplanner 2008- 2011

3.1. Inleiding

Iedereen die de visie tot zich neemt, zal beamen dat we de komende jaren, zelfs decennia, voor grote uitdagingen staan. We hebben dus een intensieve reis voor de boeg. De samenleving zal er anders uit gaan zien, zeker ook door de vergrijzing en ontgroening. Uit de visie valt af te leiden dat we de komende jaren niet alleen *andere dingen gaan doen*, maar ook de *dingen anders moeten doen*. Dat betekent dat we voor een complexe operatie staan die uiteindelijk merkbaar moet worden in een klimaatsverandering.

Onze reis kent een ambitieus en intensief programma. Dit programma wordt beschreven in dit hoofdstuk. We hopen dat het uitnodigt en uitdaagt tot meedoen.

Opzet reisschema

We hebben in Achtkarspelen de indeling van de Wmo in negen prestatievelden omgezet naar een meer werkbare en overzichtelijke indeling in zes thema's:

1. samen leven in dorp en buurt
2. opgroeien en opvoeden
3. mantelzorg en vrijwilligers
4. meedoen makkelijker maken
5. preventie, zorg en opvang
6. anders te werk gaan

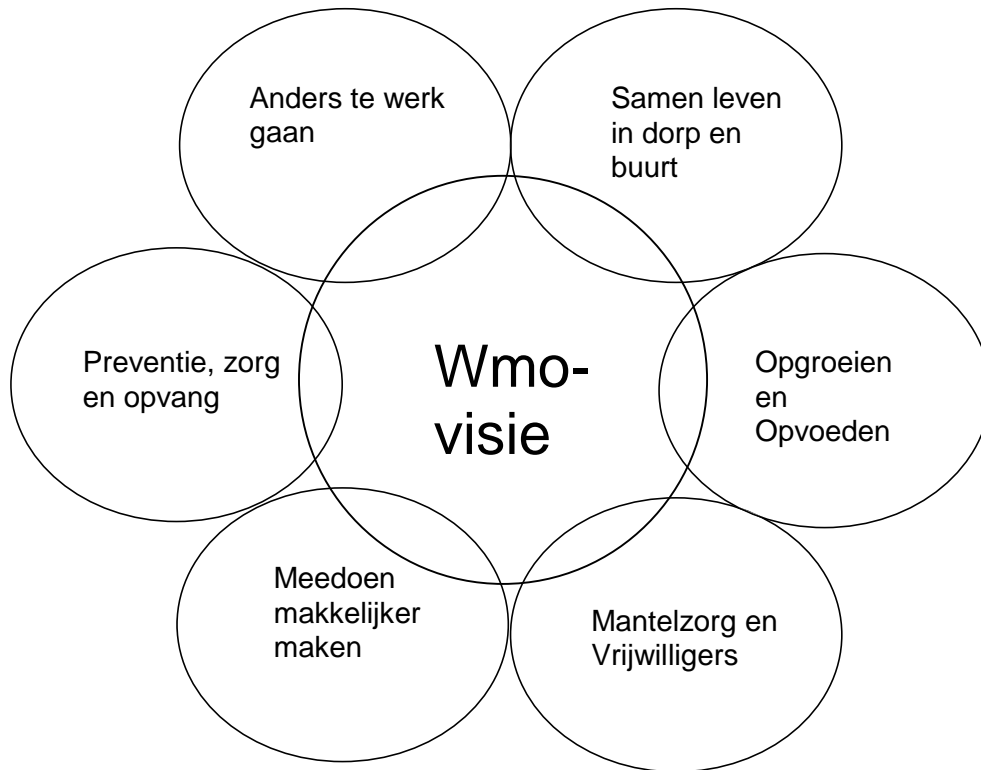
Het vervolg van dit hoofdstuk is geënt op deze thema-indeling.

Per thema geven we aan hoe dit thema zich verhoudt tot de Wmo, wat de *bestemming* is op dat thema, hoe ons *vertrekpunt* eruit ziet en welke *tussenstations* we aan willen doen. Voor het gemak en de herkenning verwijzen we bij de thema-benoemingen nog wel even naar de bijbehorende prestatievelden.

Voor de *tussenstations* maken we gebruik van de inmiddels ingevoerde programmastructuur. Jaarlijks nemen we die activiteiten op in de verschillende programma's zoals we die in "Gewogen Ambitie" kennen. Deze programma zijn het voertuig van waaruit we de tussenstations benaderen.

We zijn hierbij uitgegaan van de realiteit dat zowel onze maatschappelijke partners als de gemeente niet alles tegelijk kunnen doen. Dat moeten we ook niet willen. Grote veranderingen bewerkstelligen we niet door alles met alles te verbinden en dat tegelijk aan te willen pakken. Meer soelaas biedt het steeds focussen op een aantal speerpunten en hier de gezamenlijke energie op richten. Als deze speerpunten resultaat opleveren, kan de energie uitgaan naar nieuwe speerpunten. Gedoseerd en behapbaar te werk gaan, dat is nu de kunst.

In schema ziet het er als volgt uit.

De Wmo-visie is gesymboliseerd in de middencirkel. Daarom heen zijn de zes thema's aangegeven. Op al deze thema's bestaat al veel beleid. Dat houden we voorlopig zoveel mogelijk in stand. Wat we gaan aanpakken zijn de speerpunten die we in de "overlap" (deelverzamelingen) tussen de visie en de thema's plaatsen. In de komende jaren zullen die deelverzamelingen steeds groter worden.

Als de aanpak van de speerpunten een goed resultaat heeft, dient het onderhouden te worden en geconsolideerd. Langzaam maar zeker zullen alle thema's binnen de Wmo-visie gaan vallen en bereiken we een harmonieuze, integrale situatie.

Dan nog zijn we er zeker niet: zolang onze samenleving in beweging is, blijven ook wij in beweging voor een adequate beleidsontwikkeling!

3.1.1. Thema 1: Samen leven in dorp en buurt

visie (prestatieveld 1).

Het bevorderen van sociale samenhang en leefbaarheid in dorp en buurt vormen het onderwerp van prestatieveld 1. In relatie met het centrale doel van de Wmo brengen we bij dit thema ook onder de ideeën rondom begrippen zoals initiatieven nemen, participatie en de ontwikkeling en bevordering van eigen verantwoordelijkheid, zowel naar jezelf als naar anderen. Vervolgens gaat het bij dit thema eveneens om zaken als gezondheid, sociale veiligheid en vitaliteit van mensen en dorpen.

Maar we zien nadrukkelijk ook de gebouwde omgeving. We kijken daarbij naar aangepaste, levensloopbestendig gemaakte huizen, de inrichting van de woonomgeving, woonservice, de bereikbaarheid en betaalbaarheid. Deze zaken zouden in bouwvergunningen en infrastructurele planning al een aandachtspunt kunnen zijn. Eveneens kijken we dan naar een ruimtelijke ordening met mogelijkheden voor differentiatie en kleinschaligheid binnen de woonsector hetgeen we in relatie kunnen brengen met de ontwikkeling van dorpsvisies, samen met de daarop betrokken inwoners en instanties.

We zien tevens voorzieningen als randvoorwaarden om goed samen te kunnen leven in de buurt. We denken daarbij aan de bereikbaarheid van die voorzieningen, het regelen van adequate mobiliteitsmogelijkheden, voorzieningen voor sport en bewegen, etc. Kortom een scala van voorzieningen die bijdragen aan het goed kunnen (samen)leven is het dorp. Wat overigens niet wil zeggen dat elk dorp over dezelfde voorzieningen dient te beschikken.

Daarom trekken we dit thema breder dan prestatieveld 1 omdat deze genoemde onderwerpen onlosmakelijk met elkaar zijn verbonden. We onderscheiden hier naar: a)mensen, b)wonen en c)voorzieningen.

Het thema "samen leven in dorp en buurt" is van belang in het kader van het grotere beroep dat met de Wmo gedaan wordt op de eigen kracht van burgers en de medeverantwoordelijkheid voor je directe omgeving.

Goed samenleven in dorp en buurt is een randvoorwaarde voor mensen om zo gewoon mogelijk mee te kunnen doen in de samenleving. Bovendien is dit noodzakelijk voor een goed functionerende Civil Society. Wanneer mensen voor elkaar en hun omgeving zorgen, hoeven zij minder snel een beroep te doen op de ondersteuning en zorg die wordt geboden door professionele organisaties.

Goed samen leven in dorp en buurt ontstaat zeker niet alleen als gevolg van inzet van professionele organisaties, maar vooral door de inzet van bewoners zelf.

Bevorderen van sociale samenhang heeft de meeste kans van slagen op het kleinschalige niveau van dorp(sgedeelten) en buurten. Ook in onze visie is kleinschaligheid nadrukkelijk opgenomen als uitgangspunt.

Bestemming

Welke effecten, welke doelen willen we in 2012 bereikt hebben?

Hoewel er verwantschap is tussen beide begrippen, zien we ze niet als synoniem aan elkaar.

Bij "effecten" denken we primair aan de gevolgen die onze interventies zullen hebben op het menselijk gedrag, de wijze waarop men met elkaar omgaat, samenleeft en voor elkaar zorgt. Ook de manier van participeren behoort hiertoe. De hierboven genoemde a)-categorie dus.

Als we het over "doelen" hebben, dan denken we bijvoorbeeld meer aan het realiseren van adequate en goede woningbouw en aan goede voorzieningen gericht op de primaire leefomstandigheden. Meer materieel gericht dus. Tegelijk denken we hierbij ook aan de manier waarop voorzieningen in het kader van sociaal-cultureel werk en sport instant gehouden worden, dan wel dat ze aangepast worden aan de ontwikkelingen in dorp en buurt. Ofwel we richten ons hierbij meer op de genoemde b)- en c)-categorie.

De volgende vraag is dan: wie moet er op 31-12-2011 (of eerder) tevreden zijn? De gemeente of haar burgers? We menen dat hierbij het primaat bij de burgers moet liggen. Als lokale overheid ben je er voor je burgers en als deze tevreden zijn, dan is dat de maatstaf voor een succesvolle overheid. Dat wil niet zeggen dat er dan niets meer te doen is. Ontwikkelingen gaan door en daar blijven burgers en overheid vervolgens op een op elkaar betrokken manier mee bezig.

Gaat het over samen leven in dorp en buurt, dan lijkt het verstandig eveneens aandacht te geven aan het onderscheid dat gemaakt wordt tussen autonome dorpen (waar van oudsher geleefd en gewerkt wordt) en woondorpen (die vooral bevolkt worden door mensen die buiten de gemeentegrenzen werken). Dit dient verder uitgewerkt te worden.¹²

In het kader van het Wmo-beleid betekent dit dat we in 2012 tevreden zijn als we onderstaande effecten en doelen hebben bereikt.

Mensen in buurten en dorpen zijn actief betrokken op elkaar. Dat geldt wederzijds voor zowel de autochtone bevolking alsook voor de nieuw inkomende bewoners. Inwoners, organisaties en bedrijfsleven zijn actief betrokken op hun gezamenlijke woon-, werk- en leefomgeving. Samen zijn ze trots op "hun dorp" en promoten dat in het kader van bijvoorbeeld de ontwikkeling van het toerisme.

Inwoners ervaren hun buurten en dorpen als schoon, heel, veilig en leefbaar. Algemene voorzieningen zijn voor zoveel mogelijk mensen in het dorp bereikbaar, toegankelijk en passend. En er zijn goede vervoersvoorzieningen.

Instellingen beantwoorden de vraag van buurtbewoners met een "oplossing op maat", dat wil zeggen "vraaggestuurd", in plaats van met een algemeen aanbod. Tenslotte willen we werken aan de harmonisatie van beleidsplannen en programma's die op dit onderdeel betrekking hebben, ofwel we gaan hard aan de slag met het integreren hiervan.

---

¹² zie hiervoor de lezing van dr.Frans Thissen zoals hij die heeft gehouden in het kader van de Wmo-ontwikkeling tijdens de Werkconferentie op 27 juni 2007 te Grou getiteld: Civil society en leefbaarheid. Thissen noemde zijn lezing: Leefbaarheid en Sociaal kapitaal.

Vertrekpunt

Leefbaarheid

Met de leefbaarheid en veiligheid in Achtkarspelen is het redelijk goed gesteld. Inwoners van Achtkarspelen zijn in het algemeen positief over de leefbaarheid. Overlast is nauwelijks toe- of afgenomen de laatste jaren. De overlast concentreert zich op zaken zoals te hard rijden en soms overlast door jongeren. Opvallend is dat in heel Achtkarspelen slechts zeer weinig mensen bereid zijn om buurtbewoners op hun negatieve gedrag aan te spreken.

Veiligheid

Driekwart van de Achtkarspelense bevolking voelt zich veilig (gelijk aan landelijk gemiddelde). Het aantal mensen dat zich soms of vaak onveilig voelt is afgenomen ten opzichte van 2002. Daarentegen zijn gevoelens van onveiligheid in de eigen woonomgeving wel iets toegenomen.

Sociale kwaliteit en vitaliteit

De sociale kwaliteit van een buurt wordt bepaald door vier dimensies: 1) elkaar kennen, 2) prettig met elkaar omgaan, 3) gezelligheid en saamhorigheid en 4) je thuis voelen tussen de bewoners uit dezelfde buurt. Gebleken is dat de sociale kwaliteit in Achtkarspelen de laatste jaren licht is verbeterd. Positief is het sterke buurtgevoel dat in Achtkarspelen leeft: de eigen buurt is belangrijk voor de identiteit. Dit biedt een goede basis voor het nog verder verbeteren van de sociale samenhang in de buurt.

Interactie tussen verschillende bevolkingsgroepen

Er lijkt een trend gaande dat mensen van verschillende afkomst steeds minder gezamenlijk optrekken. We denken hierbij aan autochtone inwoners versus inwoners die zich van buitenaf in de gemeente hebben gevestigd. Professionals in het sociaal-cultureel werk, onderwijs en maatschappelijk werk signaleren dat met name jongeren zich meer en meer terugtrekken binnen de eigen groep.

Eenzaamheid

Eenzaamheid is ook een redelijk ernstig probleem in Achtkarspelen: 40% van de zelfstandig wonende ouderen geeft aan zich eenzaam te voelen. Daarvan voelt 4% zich ernstig eenzaam en 3 % zeer ernstig eenzaam.

Vermaatschappelijking

Bij een sociale samenleving hoort dat ook mensen met een verstandelijke of geestelijke beperking zo gewoon mogelijk moeten kunnen meedoen ("vermaatschappelijking van de zorg"). Dit houdt in dat zij niet langer in een instelling leven, maar in een gewoon huis in een gewone buurt.

Beschikbaarheid voorzieningen in de buurt

Uit bewonersenquêtees in het kader van het onderzoek Vitaal Platteland van de stichting Partoer blijkt dat inwoners van Achtkarspelen in zijn algemeenheid nog niet geheel tevreden zijn over de beschikbaarheid van voorzieningen voor ouderen, jongeren en gezondheidszorg.

Tussenstations

Betrokkenheid op elkaar in het dorp verhogen

Als we willen dat mensen naar elkaar omzien, is het nodig dat zij elkaar kennen. Wanneer mensen elkaar kennen zullen ze eerder elkaar helpen of een beroep durven doen op een buurtgenoot.

Ook kan zo dreigende vereenzaming worden opgemerkt en kan daar iets aan gedaan worden. Eenzaamheid kan ook de keerzijde zijn van het langer zelfstandig wonen van ouderen. Behalve door buurtgenoten, werken op weg naar 2012 ook de betrokken organisaties samen aan het opheffen van sociaal isolement. Een op maat gesneden voorzieningenaanbod voorkomt eenzaamheid. Instanties en bewoners signaleren mogelijke eenzaamheid en zoeken mensen actief op. Een bredere inzet van activeringsprogramma's vanuit de verzorgingshuizen in buurt en dorp zou hierbij een goed middel kunnen zijn.

Tot slot zal men elkaar ook eerder aanspreken op het leefbaar houden van de buurt als men elkaar kent.

Samenhangend voorzieningenaanbod m.b.t. wonen, zorg en welzijn.

Er is vaak sprake van een algemeen aanbod dat niet voor iedereen passend is. Dat kan komen doordat er belemmeringen voor mensen zijn om van het aanbod gebruik te maken (handicap, taalachterstand, gebrek aan informatie), maar ook doordat het aanbod niet voor iedereen het juiste antwoord op hun vraag is.

Aanbieders moeten zich bezinnen op nieuwe manieren om hun diensten zo in te richten dat zij iedereen in hun werkgebied op een passende wijze kunnen bereiken. Met woningbouwcorporaties en andere betrokken partners kan in gezamenlijk overleg verder bekeken worden op welke wijze gewerkt gaat worden aan de levensloopbestendigheid van woningen.

Maatschappelijke stages inzetten op buurtniveau

Maatschappelijke stages bieden leerlingen van het voortgezet onderwijs een vorm van buitenschools leren, ten behoeve van hun persoonlijke ontwikkeling. Door het doen van vrijwilligersactiviteiten maken de leerlingen actief kennis met allerlei aspecten van de samenleving. Hierdoor wordt positief bijgedragen aan het vergroten van hun maatschappelijke betrokkenheid, van hun besef voor waarden en normen en wordt actief burgerschap gestimuleerd. Maatschappelijke stages kunnen prima op dorpsniveau ingevuld worden. Bijvoorbeeld meehelpen bij de organisatie van een dorpsactiviteit en activiteiten in een dorps- of buurthuis begeleiden.

Kleinschalige dorpsprojecten op maat

Verbinding creëren lukt makkelijker in het klein dan in het groot. Door kleinschaligheid is het ook makkelijker om maatwerk te leveren, zodat echt een oplossing wordt gevonden voor problemen van dat specifieke dorp of die specifieke groep van straten. Om maatwerk te kunnen leveren moet de situatie goed geanalyseerd worden, om de werkelijke vraag te bepalen.

Meer inzet burgers voor een schone, leefbare en veilige buurt

In de periode 2008-2011 werken gemeente, woningcorporaties en instellingen samen om de problemen op het gebied van leefbaarheid en veiligheid aan te pakken. Naast

de inzet van gemeente en professionele instellingen, is het nodig dat burgers zelf ook meer energie steken in een schone, veilige en leefbare wijk. Het initiatief voor buurtacties moet meer bij de bewoners komen te liggen en minder bij professionals. Deze initiatiefrijke bewoners moeten laagdrempelig toegang hebben tot faciliteiten die door professionals worden aangeboden.

Verwelkomende omgeving

Mensen met een handicap hebben niet alleen aangepaste huizen nodig, maar ook een prettige leefomgeving waarin zij zich welkom voelen in de buurt.

Er moeten voldoende aanpasbare woningen zijn, zodat mensen in de buurt kunnen (blijven) wonen ondanks hun beperking. Dit geldt eveneens in het kader van het seniorenbeleid. Het (ver)bouwen van woningen die een levensloopbestendig karakter hebben, woningaanpassingen via de ideeën van "Geryflik Wenjen", "Kangoeroe-woningen" etc. zijn onderwerpen die hierbij betrokken dienen te worden. Ook de benutting van ISV-gelden kan hiertoe dienen.

3.1.2. Thema-2: Opgroeien en opvoeden

visie (prestatieveld 2).

Met de komst van de WMO is de welzijnswet komen te vervallen. De verantwoordelijkheden die de gemeente onder de welzijnswet had, zoals het peuterspeelzalenbeleid vallen nu onder de WMO. Ook vrije tijdsvoorzieningen en activiteiten voor de jeugd, zodat zij zich kunnen ontwikkelen en ontplooiën, vallen onder de WMO. Andere prestatievelden hebben natuurlijk ook betrekking op kinderen. Zo spelen de sociale samenhang en de leefbaarheid een belangrijke rol bij de wijze waarop kinderen in de buurt bezig (prestatieveld 1).

Het gevaar van de WMO op het gebied van jeugdbeleid schuilt in de verdringing van het algemeen, positief jeugdbeleid. Door prestatieveld 2 wordt het jeugdbeleid helaas teveel vanuit een risico- of probleemgericht perspectief benaderd. Jeugdbeleid is echter meer dan de aanpak van opvoed- en opgroeirisico's en problemen. De jeugd verdient ook meer dan dat.

Prestatieveld 2 van de WMO is in feite een "preventie-prestatieveld", waarmee men problematiek waarmee jeugdigen te maken kunnen krijgen op gebied van (geestelijke) gezondheidsproblemen, maatschappelijke opvang, of verslavingsproblematiek, wil voorkomen.

Het kind moet centraal staan en geen kind mag meer tussen wal en schip vallen. Het preventief jeugdbeleid moet versterkt worden om te voorkomen dat kinderen jeugdzorg nodig hebben. Daarnaast moet de aansluiting preventief jeugdbeleid-jeugdzorg worden versterkt voor de kinderen die jeugdzorg wel nodig hebben. Deze aansluiting wordt in Achtkarspelen vormgegeven door uitvoering van Jong in Achtkarspelen, waarmee samenhang tussen de vijf functies van het preventief jeugdbeleid wordt gerealiseerd¹³. Het ligt in de bedoeling in de komende jaren Jong in Achtkarspelen in samenwerking met onder meer de (integrale) Jeugdgezondheidszorg uit te bouwen tot een Centrum voor Jeugd en Gezin¹⁴.

Bij het thema Samen leven in dorp en buurt, hebben we aangegeven dat we willen werken aan een toekomst waarin burgers zoveel mogelijk op eigen kracht doen en zelfredzaam zijn en hun medeverantwoordelijkheid nemen in de samenleving. De samenhang met dit thema (opgroeien en opvoeden) is dat jonge burgers daar niet vroeg genoeg mee geconfronteerd en in begeleid kunnen worden. Dat is geen statisch gegeven, maar een continue activiteit die moet stimuleren tot actief burgerschap.

---

¹³ met de vijf functies van het gemeentelijk preventief jeugdbeleid worden bedoeld: informatie, signaleren, toegang tot het (gemeentelijk) hulpaanbod, (licht) pedagogische hulp en de coördinatie van zorg op lokaal niveau.

¹⁴ NB minister Rouvoet wil in 2011 een dekkend verhaal. De verdere invulling van deze CJG's zal in nauwe samenspraak met het onderwijsveld in onze gemeente gebeuren, daar deze immers in de schoolsetting de verantwoordelijkheid voor de zorg voor de individuele leerling hebben en voor iedere leerling passend onderwijs dienen aan te bieden. De ontwikkeling van ons CJG zal, zoals afgesproken in het werkplan NOFA-pilot jeugd, verder worden geplaatst in de Nofa context.

Het gevolg van deze visieomschrijving is dus dat we ons niet alleen richten op jeugd en gezinnen met een verhoogd risico op wat voor terrein dan ook, maar op *alle* jeugd en gezinnen. Dit is overigens niet iets dat we nu, met de Wmo voor ogen, voor het eerst gaan doen. Dit gebeurt al jaren via het bredere jeugdbeleid en onder die noemer zullen we dat ook blijven doen. Alleen zullen we op onderdelen de verbinding met de geest van de Wmo wat nadrukkelijker aangeven.

Bestemming

In 2012 zijn we tevreden als:

- * we meer inzicht in de jeugdproblematiek hebben verkregen en de jeugd zo probleemloos mogelijk op kan groeien waarbij problemen hanteerbaar zijn, er voldoende ondersteuning is in het geval er sprake is van problemen en de weerbaarheid van kinderen en jongeren, samen met hun ouders is vergroot;
- * we beschikken over een Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG), van waaruit laagdrempelige gezin- en opvoedingsondersteuning verstrekt wordt, een effectieve methode voor de aanpak van jeugdproblematiek is ontwikkeld, gewerkt wordt met 1 integraal systeem voor risicosignalering, waar effectieve programma's voor opvoedingsondersteuning beschikbaar zijn, en van waaruit de zorgcoördinatie voor multiprobleem gezinnen adequaat is geregeld.
- * de jeugd gebruik maakt van de mogelijkheden die de samenleving te bieden heeft om hun eigen kracht te ontwikkelen en te versterken; dat impliceert een aantrekkelijke leefomgeving, het bevorderen van buitenspelen, voldoende veiligheid en het stimuleren van bewegen; jeugdigen groeien dan in Achtkarspelen op in een goede en veilige leef- en woonomgeving tot sociale en zelfredzame burgers; bovendien drinken jongeren dan op latere leeftijd en gemiddeld minder.
- * we jeugd en jongeren vroeg bewust maken van het feit dat ze deel uitmaken van de samenleving en daarin medeverantwoordelijkheid dragen; en dat we samen in staat zijn achterstanden eerder te signaleren.
- * ouders en gezinnen goed toegerust zijn voor hun verantwoordelijke opvoedingstaak en de kansen groter zijn op vroege signalering als er iets mis dreigt te gaan om daarmee ergere problemen te voorkomen; ouders zijn dan adequaat toegerust en geven specifieke aandacht aan kinderen die dat in het bijzonder nodig hebben, waarmee tevens een sluitende aanpak tegen kindermishandeling is gerealiseerd.
- * we eruit halen wat er in zit m.b.t. ouders en kinderen; ofwel het zoeken naar participatiemogelijkheden op ieders niveau (eigenheid), actief zijn vanuit jeugd en samenleving dat zowel groepsgewijs dan wel individueel gerealiseerd kan worden.
- * we, in het kader van onderwijsbeleid, een sluitende aanpak in keten voortijdig schoolverlaten op lokaal en regionaal hebben bereikt, meer professionaliteit in voorschoolse periode m.b.t. signaleren en interveniëren, en een toename van het aantal 12-18 jarigen dat aan de nationale beweegnorm voldoet.

Vertrekpunt

Een uitgebreid en goed netwerk van voorzieningen is nodig en voor een belangrijk deel al in Achtkarspelen aanwezig. Zonder volledig te zijn noemen we de volgende.

Het consultatiebureau, verloskundigen, kraamzorg, peuterspeelzaal en kinderopvang voor de kleinsten in samenwerking met de Thuiszorg voor de leeftijdscategorie 0-4 jaar.

De school en allerlei vormen van vrijetijdsbesteding voor jeugd en jongeren. Zorgnetwerken om te voorkomen dat jongeren of gezinnen ontsporen en om problemen vroeg te signaleren, en de jeugdgezondheidszorg waar met de GGD wordt samengewerkt m.b.t. de leeftijdscategorie van 4-18 jaar.

Desalniettemin is er sprake van een aantal *knelpunten*:

Bij vrijetijdsbesteding:

Er is behoefte aan meer voorzieningen in de openbare ruimte voor jongeren van 12 tot 23 jaar. Jongeren van 12 tot 23 vinden het aanbod niet voldoende aansluiten bij hun leefwereld en kunnen hun weg hierin onvoldoende vinden, maar ook hun behoefte niet voldoende aankaarten.

Binnen het verenigingsleven is een terugloop van jeugdige vrijwilligers te bemerken.

Bij opvoeden:

Het aanbod voor ondersteuning bij de opvoeding is voor ouders niet altijd inzichtelijk en ouders weten te vaak niet waar zij met hun vraag terecht kunnen.

Er zijn ouders die mogelijke problemen voor zichzelf willen houden en die het lang lukt om extra zorg te vermijden (zorgmijders).

Er zijn ouders die zich niet betrokken voelen bij wat hun kinderen buitenshuis meemaken (onderwijs, peuterspeelzaal, kinderopvang). De aansluiting tussen deze gezinnen en de voorzieningen verloopt niet goed.

Het reguliere aanbod lijkt soms niet voldoende geschikt voor ouders uit de lage sociaal-economische klasse.

Als er wat mis dreigt te gaan:

Opvoeders, jeugdigen en professionals weten nog niet altijd met welke vraag ze waar terecht kunnen. Dat betekent dat meer inzicht gegeven dient te worden in het hulpaanbod zoals school-maatschappelijk werk en hulp aan multiprobleem gezinnen vanuit het sociale team.

Gezinnen uit een lagere sociaal-economische klasse met problemen komen vaak te laat in beeld. Zij vragen ook minder snel om hulp of advies. In sommige situaties blijkt dat eerder ingegrepen had kunnen worden en komt hulp eigenlijk te laat.

De coördinatie van de zorg als diverse vormen van problemen in een gezin samenkomen en voor zorgmijders vraagt erg veel energie en kan soms beter.

Ondanks alle investeringen is er op dit moment sprake van een toename van overgewicht, druggebruik en sociaal-emotionele problematiek.

Voorlopig volstaan we met bovengenoemde vertrekpunten. Er zullen er meer zijn, maar die komen dan gaandeweg deze beleidsperiode wel aan de orde.

Tussenstations

Wat moet er gebeuren om in 2012 te spreken van verbetering?

Vroege signalering van problemen

Vroeg lichte hulp is beter dan later zware hulp. Als problemen bij jeugd en jongeren en in gezinnen niet worden aangepakt, kunnen ze uitgroeien tot grotere problemen. Dat is vooral voor de betrokkenen zelf niet goed, maar heeft ook zijn weerslag op de samenleving. Overlast kan een gevolg zijn en het vraagt vaak duurdere oplossingen. Nadat een knelpunt wordt gesignaleerd is het belangrijk eerst actief te informeren over oplossingen, vervolgens te stimuleren tot het zelf realiseren van oplossingen en pas als laatste actief toe te leiden naar hulpverlening. Als kanttekening wordt geplaatst dat sommige mensen kwetsbaarder zijn dan anderen en het overnemen van verantwoordelijkheid van mensen een complex vraagstuk is.

Home-start

Dit programma kan ontwikkeld worden in aanvulling op bestaande programma's voor opvoedingsondersteuning die al in Achtkarspelen worden aangeboden door Thuiszorg, GGD en Timpaan-welzijn. Het nieuwe zit in de vrijwilligerscomponent, hoewel dit ook aanwezig is in Spel-aan-huis van Timpaan.

Home-start is een programma dat d.m.v. getrainde vrijwilligers ondersteuning, praktische hulp en vriendschap biedt aan ouders met jonge kinderen t/m 6 jaar. De gezinnen geven zelf aan op welke gebieden zij steun wensen; hun vragen staan centraal. Home-start voorkomt dat alledaagse problemen uitgroeien tot ernstige en langdurige problemen. Dit kan door het zelfvertrouwen van ouders te vergroten en hun sociale relaties te versterken. Uitgangspunten zijn: vraaggericht, tijd en aandacht voor ouder en kind, versterking van ouders, gelijkwaardigheid en vertrouwen.

Naast Home-start (= opvoedingsondersteuning) is ook vrijwilligerswerk een van de speerpunten van de Wmo. Vrijwilligerswerk is dan ook de basis van Home-start.

Home-start heeft zich in de praktijk bewezen en kosten en baten zijn in evenwicht.

Extra stimuleren van sociale en verbale vaardigheden

In het huidige digitale tijdperk is de computer en de mobiele telefoon één van de belangrijkste vormen van communicatie onder de jeugdigen geworden. Jeugdigen communiceren meer met MSN en SMS dan met gesproken taal. Tegelijk verloopt de informatiestroom in onze maatschappij sneller, waardoor meer verwacht wordt van de verbale mogelijkheden van de jeugdigen. Deze twee aspecten zorgen ervoor dat jeugdigen soms onvoldoende sociale en verbale vaardigheden bezitten om mee te kunnen doen in de huidige maatschappij.

Het bevorderen van een goed functionerend totaalaanbod van vrijetijdsvoorzieningen
Vrijetijdsvoorzieningen draaien voor een groot deel op vrijwilligers. De uitdaging is er daar voldoende van te hebben om een gedifferentieerd totaalaanbod van vrijetijdsvoorzieningen in Achtkarspelen beschikbaar te houden. Jongeren hebben hierin ook zelf een belangrijke taak waarop we ze aan kunnen spreken en ze in kunnen stimuleren.

Weten waar je moet zijn met opvoedingsvragen

Voor opvoeders die vragen hebben of hulp kunnen gebruiken is het van belang dat ze weten waar ze moeten zijn. Verder zal deze ondersteuning laagdrempelig moeten zijn; het is voor de meeste mensen toch al een hele stap om hulp te vragen.

Triple P

Achtkarspelen heeft zich aangemeld voor een pilot op gebied van opvoedingsondersteuning door inzet van Triple P ; een Positief Pedagogisch Programma. Dit programma richt zich op de preventie van psychosociale problematiek bij kinderen van 0-12 jaar door opvoedingsondersteuning aan ouders. Binnen Triple P staat het principe van zelfregulatie centraal; ouders leren vaardigheden die hen helpen om een onafhankelijke probleemoplosser te worden. Typisch Wmo!! Het programma richt zich op vijf interventie niveaus (massamediale voorlichting; gerichte voorlichting, gerichte advisering, ondersteuning en gezinsinterventies) en kan door alle zorgketenpartners (intern -op school en op peuterspeelzaal/kinderopvang- als extern -professionals vanuit JGZ, Welzijn, MW, Jeugdzorg-) (multidisciplinair) toegepast worden. Hierdoor ontstaat een gemeenschappelijke pedagogische visie en eenheid van taal in opvoedingsondersteuning- en hulpverleningsland.

Doordat er niet meer hulp wordt geboden dan waarom wordt gevraagd, is het kosteneffectief en is het evidenced based (EB) in Nederland voor 0-12 jarigen.

We weten niet of we in de pilot mogen meedoen, anders wordt de invoering (als het verhaal tenminste succesvol in de pilots is geweest) pas na 2009(einde projectperiode pilot).

Keren van tendensen van toenemend overgewicht, drank- en drugsgebruik en sociaal-emotionele problemen

Deze tendensen zijn ook in Achtkarspelen helaas goed waarneembaar. Van belang is dat we vroegtijdig waarnemen en wijzen op de gevolgen, maar ook zoeken naar de oorzaken. De rol van opvoeders is onmiskenbaar.

Les in burgerschap

Vanaf dit schooljaar gaan alle scholen aan de slag met burgerschap en sociale cohesie. Niet dat scholen daar tot nu toe niets aan deden, maar hier ligt een uitgelezen kans om scholen als partner in het Wmo-gedachtengoed van gemeente Achtkarspelen te betrekken.

Maatschappelijke stages

(zie ook Thema-3: Mantelzorg en vrijwilligers, tussenstations)

Vanaf het schooljaar 2007-2008 zullen alle scholen voor voortgezet onderwijs maatschappelijke stages gaan organiseren. Het vinden van stageplekken blijkt soms lastig, terwijl er genoeg te doen is in de samenleving. Hier ligt dus zeker ook een taak voor maatschappelijke organisaties om jongeren aan een interessante stageplaats te helpen. In samenwerking met het Steunpunt Vrijwilligers Achtkarspelen zal hier vorm en inhoud aan gegeven worden.

Vrije tijd: ontdekken wat je leuk vindt en waar je goed in bent

Allereerst is hiervoor van belang dat het totale aanbod op alle gebieden van vrijetijdsbesteding overzichtelijk wordt gemaakt. Je moet weten waar je uit kunt kiezen. Verder is het belangrijk dat kennismaking met al deze vormen laagdrempelig is; dat je bijvoorbeeld dingen kunt uitproberen zonder dat je meteen voor een jaar contributie moet betalen en een hele uitrusting aan moet schaffen.

3.1.3. Thema-3: Mantelzorg en vrijwilligers¹⁵

Visie (prestatieveld 4)

Mantelzorg en vrijwilligerswerk zijn twee belangrijke pijlers waar de Wmo op rust. Het gaat immers om de zorg en inzet voor naasten.

Mantelzorg staat voor een aantal waarden die het kabinet wil versterken in deze samenleving: medemenselijkheid, solidariteit met minder gezonde familieleden en buren, mensen die verantwoordelijkheid nemen voor zichzelf en voor hun omgeving. Ook vrijwilligers zijn onmisbaar in de civil society. Zij worden ook wel het cement van de samenleving genoemd.

Binnen de keten van zelfzorg-tot-zorg (door een professionele instelling) spelen vrijwillige inzet en mantelzorg een grote rol.

Het Wmo-platform heeft inmiddels een notitie uitgebracht over mantelzorg en vrijwilligers in de zorg. Deze notitie is al door het College van Burgemeester en Wethouders vastgesteld, en vormt op dit thema de agenda voor de komende vier jaar.

Een erg belangrijk onderdeel hieruit is de notie dat gewerkt dient te worden aan de (h)erkenning en waardering van de mantelzorger. Dit heeft alles te maken met de bewustwording van het feit dat mantelzorg nadrukkelijk niet hetzelfde is als de gebruikelijke zorg die mensen aan elkaar geven als dat zo op zijn tijd nodig is.

Bestemming

In 2012 zijn we tevreden als:

- * er zoveel mogelijk mensen bereid zijn vrijwilligerswerk te doen en dat zij worden ingezet op voor hen adequate posities;
- * mantelzorgers en vrijwilligers ervaren dat ze gewaardeerd en gesteund worden in hun belangrijke werk;
- * er voldoende en passende ondersteuning is voor mantelzorgers en dat zij deze ondersteuning ook weten te vinden.

Vertrekpunt

Vrijwilligerswerk en vrijwilligersondersteuning

---

¹⁵ Omdat dit onderdeel van de Wmo voor de gemeente redelijk nieuw is, geven we voor alle duidelijkheid de definities weer van de verschillende begrippen. **Mantelzorg:** zorg die niet in het kader van een hulpverlenend beroep wordt gegeven aan een hulpbehoevende, waarbij de zorgverlening rechtstreeks voortvloeit uit de directe sociale relatie tussen de helper en de hulpbehoevende oudere, zieke of gehandicapte. **Mantelzorger:** iemand die meer dan 8 uren per week zorg/hulp verleent en dit voor 3 maanden of meer doet; de verlening van de zorg/hulp kan op verschillende plaatsen gebeuren (thuis, in het ziekenhuis of verzorgings- of verpleeghuis, etc). **Vrijwillige inzet c.q. vrijwilligerswerk:** vrijwillige inzet heeft betrekking op allerlei verschillende manieren waarop burgers zich individueel of in georganiseerd verband, onbetaald en op eigen initiatief inzetten voor de gemeenschap resp. de samenleving in de brede zin.

Achtkarspelen kent een redelijk groot en breed geschakeerd maatschappelijk middenveld van verenigingen, belangengroepen, zelforganisaties en religieuze gemeenschappen.

Van de Achtkarspelense bevolking zijn zo'n 8000 personen actief als vrijwilliger¹⁶. De ondersteuningsstructuur ten behoeve van het vrijwilligerswerk wordt nu uitgevoerd via het Steunpunt Vrijwilligers Achtkarspelen in combinatie met het Platform VrijwilligersWerk Achtkarspelen.

Om mantelzorgers en (zorg)vrijwilligers zo goed mogelijk te ondersteunen en om meer mensen te vinden die dit vrijwilligerswerk willen doen, zijn inmiddels diverse initiatieven genomen in Achtkarspelen. Dit zowel vanuit Cozorg alsook vanuit het Platform VrijwilligersWerk Achtkarspelen.

Daarnaast is er in Achtkarspelen sprake van een steeds grotere maatschappelijke betrokkenheid onder bedrijven en instellingen. Voorbeelden zijn ondernemers die verstandelijk gehandicapten in dienst nemen, bedrijven die een vakantiehuis voor gehandicapten opknappen enz. Het zou mooi zijn als deze trend doorzet.

Uit onderzoek is gebleken dat het aantal vrijwilligers dalend is. Dat is een enigszins verontrustende ontwikkeling, omdat de WMO juist uitgaat van een actieve 'civil society', waarin eigen kracht en medeverantwoordelijkheid van mensen centraal staan. Eerst hulp zoeken in je eigen kring, dan daarbuiten en in allerlaatste instantie bij de formele instanties.

Naast dit knelpunt is er nog een aantal knelpunten te benoemen op het terrein van vrijwilligerswerk:

- het werven van nieuwe vrijwilligers, en hiermee samenhangend:
- de vergrijzing van het vrijwilligersbestand;
- een behoefte aan flexibilisering van het vrijwilligerswerk;
- de behoefte aan ondersteuning bij administratieve zaken;
- de (onbekendheid van) fiscale regelingen;
- het spanningsveld tussen vrijwilligerswerk en betaalde arbeid.

Mantelzorg en mantelzorgondersteuning

Ongeveer een kwart van de Achtkarspelense bevolking is actief als mantelzorger. Knelpunten hierbij zijn de volgende.

Het blijkt dat mantelzorgers zich vaak niet herkennen in het begrip 'mantelzorger'. Doordat veel mensen zich niet herkennen in het begrip, maar wel werkzaamheden verrichten die feitelijk onder de term mantelzorg vallen, weten ze vaak niet dat er allerlei ondersteuningsmogelijkheden zijn om hun taak te vergemakkelijken.

Mantelzorgers verkeren vaak in een dwangpositie (geen keuzevrijheid) omdat ze zich niet zomaar los kunnen maken van de zorgrelatie die ze met de ander hebben. De extra steun die ze nodig hebben ontbeert veelal.

Het is voor mantelzorgers vaak onduidelijk waar zij met hun ondersteuningsvraag terecht kunnen.

Mantelzorgers hebben vaak het gevoel van het bekende 'kastje naar de muur' gestuurd te worden met hun vragen.

---

¹⁶ voor gegevens op dit onderdeel verwijzen we naar het in onze gemeente verrichte onderzoek behoefte-inventarisatie c.q. 0-meting in 2002: "Een soort liefdewerk".

Mantelzorgers ervaren onvoldoende afstemming tussen hun ondersteuningsvraag en het huidige aanbod.

Tussenstations

Wat willen we aanpakken om in 2012 te spreken van verbetering?

Waardering voor mantelzorg en vrijwilligerswerk

Het Wmo-platform en vele andere meedenkers in het beleidsproces adviseren waardering voor mantelzorgers en vrijwilligers expliciet ter hand te nemen. De waarde die wordt gehecht aan de vrijwillige inzet moet meer worden uitgedragen. De meedenkers in het beleidsproces zouden hiervoor graag structureel en grootsere aandacht willen dan in het verleden is geweest.

Het stimuleren van vrijwilligerswerk

Hierbij komen verschillende aspecten om de hoek kijken. Gedacht kan worden aan de volgende doelgroepen en initiatieven:

Maatschappelijke stages: de maatschappelijke stage maakt in de nabije toekomst deel uit van het onderwijsprogramma en heeft als doel maatschappelijke betrokkenheid en actief burgerschap te stimuleren. Door het doen van vrijwilligersactiviteiten maken de leerlingen actief kennis met allerlei aspecten van de samenleving. Het gaat hierbij overigens niet alleen om de jongeren uit het voortgezet onderwijs. Ook in het (jong) volwassenen onderwijs dat de Regionale Opleidingscentra (ROC's) aanbieden is het zogenaamde 'authentiek leren' - waarbij studenten ook praktijkstages vervullen – een belangrijke bijdrage in het bewustmaken van jongeren van het belang van vrijwilligerswerk.

De 'Zilveren Kracht': het aantal 55+-ers verdubbelt de komende jaren. Over de hele linie is 'de zilveren kracht' beduidend welgestelder, hoger opgeleid en gezonder dan al hun voorgaande generaties senioren. Meetellen, er toe doen en op waarde worden geschat staan hoog op hun lijstje. Win-win! Zij kunnen hun levenservaring, kennis en vaardigheden verzilveren en daarbij zelf ook weer inspiratie opdoen, zich gewaardeerd weten en nieuwe contacten leggen.

Levensbeschouwelijke organisaties: in het interactieve beleidstraject hebben diverse levensbeschouwelijke organisaties kenbaar gemaakt dat er een potentieel aan vrijwilligers beschikbaar is en ingezet zou kunnen worden in lijn met de Wmo-doelstellingen.

Maatschappelijk betrokken ondernemen: 'maatschappelijk betrokken ondernemen' (MBO) is een vorm van vrijwilligerswerk. Kortweg komt maatschappelijk verantwoord ondernemen erop neer dat een bedrijf aandacht heeft voor en betrokken is bij de maatschappij waarin het functioneert. Het beste komt MBO uit de verf op het snijvlak van het belang van het bedrijf en van de samenleving. Bijvoorbeeld een communicatiebureau dat een campagne vormgeeft om vrijwilligers te werven voor allerlei organisaties, of een bouwbedrijf dat samen met jongeren een hangplek vormgeeft enz. Win-win-situaties creëren dus.

Betere bekendheid ondersteuningsaanbod en eventueel toeleiding

Er ligt een taak om mantelzorgers bewust te maken van het feit dat zij mantelzorger zijn. Als mantelzorgers zichzelf niet als mantelzorger herkennen, spreken zij het ondersteuningsaanbod niet aan. Hierin dreigt het gevaar van verdere overbelasting en toenemende druk op de zorg.

Vaak gaat alle aandacht naar de zorgvrager en wordt de rol van de mantelzorger vergeten. Maar begrip en aandacht uit de omgeving zijn vaak net zo belangrijk voor de mantelzorger, of zelfs nog belangrijker dan waardering.

De vraag centraal stellen

Inmiddels zijn diverse onderzoeken verricht naar de ondersteuningsbehoefte van mantelzorgers. Hieruit is een aantal belangrijke punten naar voren gekomen. Ten eerste dat mantelzorgers behoefte hebben aan een centraal punt waar ze met hun vragen terecht kunnen. Verder dat vraag en aanbod op het terrein van mantelzorgondersteuning in Achtkarspelen niet goed op elkaar aansluiten (vaak staat de zorgvrager centraal). Maar ook wordt ervaren dat er onvoldoende afstemming is tussen aanbieders van deze ondersteuning in Achtkarspelen en omgeving. Door vanuit de vraag te werken aan een bondgenootschap van mantelzorger, netwerken in de wijk en zorginstellingen moet geprobeerd worden (maatwerk in) ondersteuning te leveren.

Onderdeel van deze maatwerk-ondersteuning is ook het aanbieden van respijtzorg; het aanbieden van de mogelijkheid tot ondersteuning als de mantelzorger even geen zorg kan leveren.

Eén van de onderzoeken binnen het landelijke pilotproject 'Dragers van de Wmo' richt zich op het versterken van informele zorgnetwerken op wijkniveau. Het bestaan of opbouwen van een informeel netwerk rond een persoon wordt beschouwd als een belangrijke factor bij de zelfredzaamheid van mensen. Het idee hierbij is dat als je een beroep kunt doen op mensen uit je woonomgeving, je geen professionele instelling in hoeft te schakelen.

Flexibilisering van vrijwilligerswerk

Onderzoek heeft uitgewezen dat - doordat veel mensen (betaalde) arbeid, (mantel)zorg en onderwijs combineren - er steeds meer behoefte aan flexibiliteit in het vrijwilligerswerk ontstaat. Het aantal vrijwilligers dat zich gedurende lange tijd op structurele wijze inzet, neemt af. Daarvoor in de plaats zien we steeds vaker 'de nieuwe vrijwilliger': deze is ongebonden, werkt kortdurend en projectmatig.

In Achtkarspelen moet geprobeerd worden deze 'nieuwe vrijwilliger' te vinden en daarnaast, waar mogelijk, het vrijwilligerswerk te flexibiliseren. Een nuance die bij dit tussenstation wordt gemaakt, is dat er een aantal pilots in Nederland is geweest rondom dit thema. Daaruit bleek dat meer flexibilisering niet zondermeer leidt tot meer 'nieuwe vrijwilligers'.

Bij flexibilisering van vrijwilligerswerk behoort o.i. ook dat we na willen gaan in hoeverre er een verbinding te leggen valt tussen het vrijwilligerswerk en de inzet daarbij van uitkeringsgerechtigden in het kader van werk en inkomen.

3.1.4. Thema-4: Meedoen makkelijker maken

visie (prestatievelden 3, 5 en 6).

Dit thema bevat de verschillende prestatievelden die de centrale doelstelling van de Wmo, namelijk *meedoen*, in het bijzonder voor specifieke Wmo-doelgroepen, vergemakkelijken. Dan hebben we het over informatie, advies en cliëntondersteuning (ofwel het Wmo-loket), over bevorderen van deelname aan het maatschappelijk verkeer en het zelfstandig functioneren voor de specifieke Wmo-doelgroepen en het verlenen van voorzieningen gericht op behoud van zelfstandigheid of deelname aan het maatschappelijk verkeer.

Het draait allemaal om meedoen makkelijker maken, d.w.z. zoveel mogelijk op een adequate wijze participeren in en aan de samenleving en uitgaan van kansen en mogelijkheden in plaats van bedreigingen. Deze participatie wordt wel middels een ladder aangegeven.¹⁷ De beweging kan zowel van onder naar boven alsook van boven naar onderen plaatsvinden: naar beide kanten dus, en afhankelijk van o.m. de psychische en fysieke ontwikkeling van de mens. Bezien vanuit de centrale doelstelling van de Wmo is het trapje als volgt: alles zelf doen > welzijn > zorg > intramurale zorg. Maar het kan dus ook andersom, wanneer een herstelproces goed verloopt. Een trapje hoger of een trapje lager, als het maar blijft gaan om een adequate deelname aan het maatschappelijk verkeer.

Van belang is dat daarbij niet op voorhand in de richting van degene gekeken wordt die een tekort of handicap heeft om zich aan te passen aan de situatie, maar dat compensatie inhoudt dat aan hun tekorten in de situatie tegemoet gekomen wordt.¹⁸ Zo wordt zelfredzaamheid versterkt en participatie ondersteund.

Bestemming

We zijn in 2012 tevreden:

- * als de burgers van Achtkarspelen voor diverse hulpvragen terecht kunnen in een breed, hoogwaardig en bereikbaar loket, waarbij instellingen en gemeente efficiënt samenwerken.¹⁹

- * als de voorzieningen voor burgers die er recht op hebben, eenvoudig en snel worden verstrekt en er adequate klachtenregelingen zijn.

- * als het beroep op eigen kracht en medeverantwoordelijkheid het gebruik van voorzieningen beheersbaar heeft gehouden.

- * als er algemene voorzieningen zijn ontstaan, die (zelf) meedoen mogelijk maken en bevorderen, waardoor het gebruik van individuele voorzieningen beheersbaar blijft.

- * als de "markt"²⁰ voor voorzieningen zijn werk doet waardoor sprake is van een gedifferentieerd en betaalbaar aanbod waarbij uitgegaan wordt van de

---

¹⁷ In de bijlagen 2 en 3 zijn verschillende participatieladders beschreven.

¹⁸ In Achtkarspelen kennen we formeel geen "gehandicaptenbeleid", maar als we participatie en compensatie m.b.t. mensen met beperkingen opvatten zoals hier aangegeven, wordt dit beleid feitelijk wel vorm gegeven.

¹⁹ zie hiervoor de inmiddels door het college van B&W vastgestelde notitie "WMO-loket Achtkarspelen, inrichting op hoofdlijnen" welke ook al aan de Gemeenteraad ter kennisname is aangeboden.

²⁰ M.b.t. het hier gebruikte begrip "markt", geldt dat er niet op alle fronten een aanbestedingsplicht is.

plattelandssituatie en maatwerk geleverd wordt, d.w.z. vraaggestuurde voorzieningen in plaats van aanbod gerichte.

* als mensen zolang mogelijk kunnen blijven wonen in hun eigen wijk, ook als er ondersteuning of zorg nodig is.

Vertrekpunt

Versnipperde informatie en Wmo-loket

Op dit moment zijn er meerdere informatiepunten en loketten van instellingen en gemeente. Daardoor wordt het aanbod voor de burger te versnipperd. Uit contacten met bewoners en het werkveld is o.m. gebleken dat er behoefte is aan meer gecentraliseerde informatie in Achtkarspelen. Daar kunnen dan de burgers terecht met hun hulpvragen en kan men informatie krijgen over 'het grote oerwoud' aan regelingen, voorzieningen en instellingen.

Individuele voorzieningen en indicatiestelling

Vanaf 2008 zullen alle verstrekkingen via het gemeentelijke loket lopen op basis van een indicatiestelling.

Nieuw begrip: de compensatieplicht

De Wmo kent veel regels die van toepassing zijn op de individuele voorzieningen. Eén daarvan is de compensatieplicht. Gemeenten moeten compenseren wat iemand tekort komt om zo gewoon mogelijk mee te doen in de samenleving. Het resultaat dat beoogd wordt met de compensatieplicht ligt vast (zelfredzaamheid en maatschappelijke participatie). De weg er naar toe (bijvoorbeeld de voorziening) is een keuze. Compensatieplicht is een nieuw begrip dat we met zijn allen moeten gaan leren hanteren.

Eigen kracht: zelf betalen binnen het redelijke

Voor de individuele voorzieningen geldt een eigen bijdrage.

Wonen-zorg-welzijn

Voor mensen met een hulpvraag die gewoon willen blijven wonen, is een afgestemd aanbod van zorg en welzijn nodig en zijn aanpassingen van de woning noodzakelijk. Vaak is het nu nog een hele opgave om tot maatwerk en een afgestemd ondersteuningsaanbod te komen. Bovendien moeten die mensen vaak meerdere instanties aflopen om zaken op de rails te krijgen, inclusief het kastje-muur-effect. De vraag naar dit soort zogenaamde woon/zorg/welzijnsarrangementen zal in de toekomst alleen maar toenemen. Het aanbod van zorg en welzijn in de dorpen en buurten is hier niet voldoende op afgestemd. Het aanbod van aangepaste huizen is onvoldoende om aan de stijgende vraag te voldoen.

Inzicht in omvang en knelpunten vermaatschappelijking

De vermaatschappelijking van de zorg is een complexe operatie. We kennen een aantal stukjes van de puzzel maar zien nog niet hele plaatje.

Algemene voorzieningen

Deze zijn vaak niet voldoende toegankelijk voor gebruik door de specifieke Wmo-doelgroepen. En er is nog weinig aandacht voor en inzicht in specifieke doelgroepen.

Arbeidsmarktprobleem in de zorg

Voor de lange termijn voorzien we veel werkgelegenheid in zorg, welzijn en ondersteuning. De vermaatschappelijking en vergrijzing is hiervan de reden. Diezelfde vergrijzing, i.c.m. de ontgroening, zorgt ook voor toekomstige krapte op de arbeidsmarkt. Hier moet vroeg op geanticipeerd worden.

Tussenstations

Het realiseren van een integraal werkend loket.

Het loket is meer dan een informatiepunt. Het loket regelt samen met andere dienstverleners zoveel mogelijk het antwoord op de vraag van de burger. Het levert daarbij maatwerk waarbij het probleem van de burger uitgangspunt is voor de dienstverlening.

Het loket beperkt onnodige bureaucratie door een minimum aan overdrachtsmomenten en doorverwijzingen. Zo kan er eveneens gewerkt worden aan de samenhang tussen het Wmo-loket en het Publieksloket.

Enkelvoudige voorzieningen worden binnen het loket direct voor de cliënt geregeld. Het loket is voor de doelgroep goed toegankelijk, zowel fysiek, telefonisch als digitaal.

Het loket zorgt voor objectieve informatie en advies met betrekking het aanbod van zorgaanbieders.

Het loket doet recht aan de gemeentelijke regierol en de poortwachterfunctie voor het beroep op de individuele voorzieningen.

Het loket speelt een hoofdrol in het uitdragen van de Wmo-visie, waarin eigen kracht en medeverantwoordelijkheid centraal staan. (zie verder de notitie Wmo-loket).

Het realiseren van een goed samenhangend aanbod van algemene en individuele voorzieningen.

De compensatieplicht houdt in dat gemeenten compensatie bieden voor wat mensen tekort komen om zo gewoon mogelijk mee te kunnen doen in de maatschappij. Dit tekort wordt objectief vastgesteld via indicatiestelling. Dit begrip zal meer handen en voeten gegeven worden vanuit onze visie, maar ook door jurisprudentie zal de komende jaren steeds meer inhoud aan dit begrip gegeven worden.

Uitgangspunt van de Wmo is dat eerst *algemene* voorzieningen worden verstrekt. Pas als deze niet voldoen zijn *individuele* verstrekkingen aan de orde.

Een bekend voorbeeld is een scootmobielpool opzetten bij een verzorgingshuis. Een mogelijkheid is ook een "witte" scootmobielpost plaatsen in dorpen waar dat relevant is en dat ook nog eens in het kader van de sociale activeringsprogramma's. Dit in plaats van aan iedere bewoner een eigen scootmobiel verstrekken.

Het aanbod waarmee 'het tekort' om zo gewoon mogelijk mee te doen gecompenseerd wordt, zal de komende jaren verder ontwikkeld worden, ook in overleg met instellingen. De verstrekkingen zullen worden ingekocht. Het streven is dat marktwerking zal leiden tot een goede prijs/kwaliteit verhouding.

Het mogelijk maken van 'zo gewoon mogelijk wonen' in het dorp.

Daarvoor is nodig dat we:

- * het aanbod van wonen, zorg en welzijn efficiënt en integraal organiseren zodat er ondersteuning aan, in of bij huis gebracht kan worden;
- * de zorg- en welzijnsvoorzieningen in het dorp in samenhang brengen en aanpassen;
- * zorgen dat bestaande dorpen een brede diversiteit aan bewoners hebben en kwetsbare groepen op kunnen vangen; de dorpen worden dan vitaler en levendiger;
- * de woningvoorraad verbeteren door levensloopbestendig te bouwen en maatregelen te treffen zodat dure woningaanpassingen voorkomen worden; de vraag hiernaar brengen we in beeld;
- * weten hoe we de vermaatschappelijking van de zorg samen met de diverse partijen vorm kunnen geven;
- * eveneens kleinschalige woonvormen bevorderen.

Het makkelijk maken van deelname aan het maatschappelijk verkeer.

We willen passende maatregelen treffen zodat de deelname aan sociale en recreatieve activiteiten en sport makkelijker wordt. Zo proberen we obstakels in de openbare ruimte, bij het gebruik van het openbaar vervoer en in openbare gebouwen zoveel mogelijk weg te nemen. Een adequate klachtenregeling kan hierbij goed behulpzaam zijn.

Stimuleren dat jongeren kiezen voor een beroep in de zorg.

In de toekomst zullen er veel mensen nodig zijn in de zorg en aanverwante beroepen. Scholen spelen een belangrijke rol om de arbeidsmarkt te voorzien van voldoende en goed opgeleide mensen. We willen daarom de zgn. Maatschappelijke stages bevorderen en in algemene zin het werken in de zorg stimuleren.

Stimuleren dat men oog krijgt voor de ander

Voordat je een beroep kunt doen op mensen om elkaar te helpen is het van belang dat mensen meer oog krijgen voor de behoeften van anderen. Juist de gezonde, vitale mensen moeten betrokken worden bij de Wmo en bij hun medeburgers. Krijgen mensen oog voor elkaar, dan wordt burenhulp vanzelfsprekender.

3.1.5. Thema 5: Preventie, zorg en opvang

visie (prestatievelden 7, 8 en 9)

Bij dit thema gaat het dus om: het bieden van maatschappelijke opvang, waaronder vrouwenopvang en huiselijk geweld; het bevorderen van openbare geestelijke gezondheidszorg (met uitzondering van het bieden van psychosociale hulp bij rampen) en het bevorderen van verslavingsbeleid.

De samenleving die we met de Wmo voor ogen hebben zal er anders uit zien dan de huidige samenleving. Dat vraagt ook van de zorg- en opvangorganisaties een andere werkwijze en innovatiekracht. Bovendien zullen allerlei nieuwe vormen van samenwerking noodzakelijk zijn en mogelijk worden om zorg- en dienstverlening - afgestemd op de vraag van de burger - te organiseren. Ook de vermaatschappelijking van de zorg is hierbij een belangrijk onderwerp.

Preventie is een noodzakelijk en belangrijk onderdeel bij dit thema omdat 'voorkomen voor iedereen beter is dan genezen'. Als hulpvragen voorkomen of uitgesteld kunnen worden, of als lichtere (preventieve) vormen van ondersteuning kunnen bevorderen dat mensen het zelfstandig redden, zijn zwaardere, meer ingrijpende en vaak duurdere vormen niet, of later pas, nodig.

De aanpak op dit thema speelt zich veelal af in samenwerking met Leeuwarden als centrumgemeente en de overige gemeenten in Frylân. Daarnaast is sprake van meerdere doelgroepen en daartoe behorend beleid. We denken daarbij o.a. aan: gezondheidsbeleid, ouderenbeleid, multiprobleem gezinnen en verslaving. Preventief en curatief werken in samenhang is hierbij een belangrijke voorwaarde. We kijken dus ook binnen dit thema breder dan alleen naar de drie prestatievelden.

Bestemming

In 2012 zijn we tevreden als:

- * de vermaatschappelijking van zorg een plek heeft gekregen in alle dorpen van Achtkarspelen;
- * er meer mensen gezonder leven, meer mensen elkaars problemen signaleren, elkaar steunen en naar elkaar omzien op basis van "noaberhulp";
- * preventie, d.w.z. 'voorkomen van ziek-woorden', in plaats van genezen de boventoon voert en dat zinvol gebruik gemaakt wordt van voorliggende voorzieningen;
- * het brede veld van partners op dit thema elkaar weet te vinden en in samenwerking inspeelt op ontwikkelingen en uitdagingen.

Vertrekpunt

Huiselijk geweld en vrouwenopvang

In Achtkarspelen waren er in de periode januari t/m augustus 2007, 18 meldingen van huiselijk geweld. Dat zijn er omgerekend 27 op jaarbasis, een aantal wat ongeveer overeenkomt met de meldingen in het voorafgaande jaar (2006).

Meldingen zijn slechts het topje van de ijsberg.

Het professionele veld rondom deze problematiek raakt steeds beter georganiseerd. Het politiedistrict Noordoost Fryslân heeft op dit thema een regionaal coördinator voor afstemming tussen o.a. gemeente, politie, bureau slachtofferhulp en maatschappelijk werk. Er is geen vrouwenopvang in Achtkarspelen zelf voor de eerste opvang. Deze vindt in Leeuwarden voor de gehele provincie Fryslân plaats. In Leeuwarden is een centraal meld- en steunpunt Huiselijk Geweld.

Maatschappelijke opvang

Maatschappelijke opvang is bedoeld voor mensen die tijdelijk geen huisvesting hebben, in combinatie met andere ingrijpende problematiek zoals verslaving (alcohol, drugs), schulden, werkloosheid, mishandeling, geweld, gebroken relaties, slechte gezondheid en een psychiatrisch verleden.

In Achtkarspelen is al zo'n 6 jaar een goed functionerend Sociaal Team actief voor het signaleren, inventariseren van alle multi-probleem meldingen en voor het bieden van samenhangende zorg en diensten, die continuïteit hebben, omvattend zijn en toegankelijk zijn of worden gemaakt voor sociaal kwetsbare mensen. Dit wordt gerealiseerd middels: met verleiding, drang en dwangmaatregelen op te leggen, hulpverlening op gang brengen en hulp bieden op allerlei levensterreinen, zorg regelen en coördineren, en kwetsbare situaties in beeld houden.

Dit alles is afstemming met instellingen, woningcorporaties, politie en gemeente. Ook het vroegtijdige signaleren en opvangen van kwetsbaren behoort tot de werkzaamheden van het Sociaal Team.

Achtkarspelen kende over de periode 2002 t/m 2005 een aantal behandelde cases van resp. 52, 43, 46 en 60 gevallen. Een feitelijk oplopende reeks dus van mensen die onder de doelgroep vallen. Voor dak- en thuislozen is opvang in Leeuwarden en Burgum mogelijk.

Verslaving

In Achtkarspelen wordt relatief veel gedronken en in mindere mate drugs gebruikt, aldus cijfers van GGD Fryslân (jeugd: 2004, volwassenen: 2005). Aangevoerd is dat ongeveer 8 van de 10 (78%) Friese 13-18 jarige jongeren wel eens alcohol drinkt, terwijl het in Achtkarspelen gaat om 9 van de 10 (88%). Een relatief grote groep zware drinkers bevindt zich in de leeftijd van 19-25 jaar (65%). Hasj of wiet wordt volgens de GGD door 4% van de jongeren in Achtkarspelen wel eens gebruikt, terwijl dit in Friesland ligt op 18%.

In ieder geval willen we werken aan een integrale aanpak van het overmatige alcoholgebruik onder jongeren.

Kiezen voor gezond leven

Landelijk is de preventienota 2006 "Kiezen voor gezond leven" opgesteld. Kiezen voor gezond leven loont: mensen blijven langer leven in betere gezondheid en dat leidt weer tot minder maatschappelijke kosten en minder druk op het gezondheidszorgsysteem.

Er zijn landelijk 5 speerpunten benoemd om de preventie op te pakken: roken, overgewicht, alcohol, depressie en diabetes. Roken, alcohol en overgewicht zijn

grote risicofactoren voor veel voorkomende ziektes als suikerziekte, hart- en vaatziekten en aandoeningen aan het bewegingsapparaat. De veel voorkomende ziektes depressie en diabetes zijn goed te ondervangen als zij vroegtijdig worden gesignaleerd en de samenwerking van betrokken instellingen goed op orde is. Het provinciale Masterplan Gezond Leven Fryslân, vastgesteld in de Bestuurscommissie Openbare Gezondheidszorg van de Hulpverleningsdienst Fryslân van 26 april 2007, is geschreven om meer structuur te krijgen in de aanpak van één van de drie gemeentelijke gezondheidsthema's, nl. het stimuleren van een gezonde leefstijl bij de bevolking. Met name overgewicht, ongezonde voeding en overmatig alcoholgebruik blijken aandachtsgebieden te zijn in Achtkarspelen. Zoals hierboven beschreven is aangetoond dat met name alcoholgebruik onder zowel jongeren als volwassenen een probleem is in Achtkarspelen. Ook vraagt de psychosociale problematiek bij de jeugd in Achtkarspelen de nodige aandacht aldus de GGD (gezondheidsonderzoek jeugd 2004). Gelet op de aantoonbare verschillen op dorpsniveau staan we een gerichte aanpak voor (bijv. middels de BOSprojecten, HARTstikke gezond in Kootstertille en HARTstikke gezond in Boelenslaan), die we verder kunnen uitwerken.

Tussenstations

Nieuwe gemeentelijke budgetverantwoordelijkheid door vervallen Awbz-regelingen
Met de invoering van de Wmo zijn een aantal voormalige AWBZ-subsidieregelingen onder de gemeentelijke verantwoordelijkheid gebracht.²¹

Een deel daarvan heeft nadrukkelijk te maken met het thema Preventie, zorg en opvang: Zorgvernieuwingsprojecten GGZ, Collectieve GGZ-preventie en Initiatieven op het gebied van OGGZ. De hierbij behorende budgetten gaan naar de centrumgemeente Leeuwarden en worden via de brede doeluitkeringen verstrekt. Samen met Leeuwarden en de andere friese gemeenten dient beleid ontwikkeld te worden.

Vermaatschappelijking van zorg mogelijk maken

Vermaatschappelijking van zorg is erop gericht dat o.a. mensen met een verstandelijke of geestelijke beperking en ouderen op 'eigen kracht' kunnen wonen en meedoen in de samenleving. De gehandicapte hoeft dan niet meer in een instelling te leven. Dit proces vraagt iets van de beschikbare huizen capaciteit in de dorpen en de activiteiten binnen het huidige sport- en welzijnswerk. Maar het vraagt ook iets van de ontvangende omgeving die zich 'medeverantwoordelijk' moet gaan voelen. Omdat we slechts stukjes van de puzzel kennen, maar niet het totaalplaatje van de vermaatschappelijking in Achtkarspelen, is onderzoek nodig. Op basis hiervan kunnen we met betrokkenen een plan van aanpak bepalen en uitvoeren en kan een sociale kaart worden gemaakt.

Wonen, zorg en welzijn passend in de dorpen

---

²¹ Het gaat hierbij om de volgende subsidieregelingen: 1.Diensten bij wonen met zorg (DWZ), 2.Zorgvernieuwingsprojecten GGZ (ZVP-GGZ), 3.Coördinatie vrijwillige Thuiszorg en Mantelzorg (CVTM), 4.ADL-clusters (Algemeen Dagelijkse Levensverrichtingen), 5.Vorming, training en advies (VTA), 6.Collectieve GGZ-preventie, en 7.Initiatieven openbare geestelijke gezondheidszorg.

In Achtkarspelen zijn lichte bewegingen merkbaar in de richting van afstemming van wonen, zorg en welzijn op dorpsniveau. Dit zal bij de ontwikkeling van dorpsvisies verder aangepakt kunnen worden.

Op het gebied van de OGGZ- opvang moet nog het nodige werk verricht worden, zowel lokaal als binnen de regio. De komende jaren moeten we in de dorpen ervoor zorgen dat mensen (zoals gehandicapten, ex-verslaafden en kwetsbare ouderen) op passende wijze invulling aan hun 'eigen kracht' kunnen geven in relatie tot de betrokkenheid van omwonenden. Zo krijgt de vermaatschappelijking van zorg vorm voor alle inwoners in het dorp.

Betrokken instellingen kunnen elkaar vinden, ook als ze concurrent zijn

Het brede veld van partners op dit thema weet elkaar al regelmatig te vinden. Toch is de grens tussen instellingen van concurrent naar samenwerkingspartner, niet altijd goed te bepalen. De komende jaren moet duidelijk worden waar deze grens ligt. Dit kan door de vraag van de klant centraal te stellen en niet de concurrentie.

Vroeg signaleren en oplossingen bieden door middel van intensief samenwerken

Op het gebied van huiselijk geweld is binnen het Sociaal Team een basis gelegd voor samenwerking (ketenwerking). Overlegstructuren en samenwerkingsverbanden zijn opgezet. De meeste spelers in het veld kunnen elkaar nu vinden en hebben aansluiting gezocht op elkaars werkwijze. Doel is de behoefte aan zorg en opvang vroeg te signaleren en snel te behandelen.

Kiezen voor gezond leven²²

Landelijk wordt aanbevolen 5 speerpunten op te pakken voor de preventie van veel voorkomende ziekten. Dit gaat om roken, overgewicht, alcohol, depressie en diabetes. De cijfers van de GGD geven aan dat deze onderwerpen vergelijkbaar als in Nederland voorkomen waarbij op onderdelen Achtkarspelen slechter scoort dan het landelijk gemiddelde. De preventie naar gezonder leven vraagt om meer en creatievere oplossingen dan alleen goede voorlichting over gezond leven.

Verslaving voorkomen, vroegtijdig signaleren en opvangen

Ook hier is meer nodig dan voorlichting om de trend te keren. Goed zicht op de oorzaken is nodig, evenals een beroep op eigen kracht om beheerst met middelen om te gaan. Betrokkenen (zoals mantelzorg, huisartsen en Sociaal Team) moeten elkaar makkelijk kunnen vinden om de ernst van de problematiek goed in te schatten en passende ondersteuning te bieden.

Inzicht in huiselijk geweld en het voorkomen ervan

Voorkomen van huiselijk geweld is van groot belang. De 'eigen kracht' van mensen kunnen we bijvoorbeeld vergroten door o.a. weerbaarheidstrainingen op scholen en buurthuizen te geven. Naast voorkomen, is vroeg signaleren van belang. Dit is lastig omdat het vaak in het verborgene plaatsvindt. De meldingsbereidheid bij vermoedens van huiselijk geweld moet omhoog om erger te voorkomen. Het stoppen van huiselijk geweld is moeilijker naarmate het langer duurt.

---

²² zie hiervoor m.n. de beleidsnota volksgezondheid die eveneens gaat over de periode 2008 - 2011.

3.1.6. Thema 6: Anders te werk

visie

In onze visie hebben we geconstateerd dat de Wmo in feite een cultuuromslag vraagt. De kern van deze cultuurverandering is dat burgers (waar mogelijk) meer zichzelf en elkaar gaan helpen en minder op de overheid moeten leunen. Alleen dan is het vangnet van voorzieningen betaalbaar en beschikbaar te houden voor die mensen die het echt nodig hebben.

Vaak wordt gevraagd hoe we die cultuuromslag gaan doen. Of ook: hoe gaat *de overheid/de gemeente* dat dan doen die cultuuromslag?

Een cultuuromslag duurt een generatie lang, zo'n 30 jaar. Lange termijnwerk dus! Duidelijk is dat 'de gemeente' of 'de overheid' dat niet alleen kan. Inwoners, instellingen, belangenorganisaties, bedrijven enz zullen allemaal doordrongen moeten worden van de noodzaak om deze cultuuromslag (mee) te maken. We hebben geen keuze als we het vangnet van voorzieningen willen garanderen voor die mensen die het echt nodig hebben.

De gehele Achtkarspelense gemeenschap wordt dus hierop betrokken en werkt en spreekt met elkaar samen aan die cultuuromslag.

Als gemeente Achtkarspelen beseffen wij dan ook dat wij niet alleen nieuwe taken hebben gekregen met de Wmo maar dat we dingen *anders* moeten gaan doen. En dat geldt zeker niet alleen voor de gemeente, maar ook voor burgers en eveneens voor het maatschappelijk middenveld van instellingen en organisaties. In feite is het organiseren van verandering een maatschappelijk vraagstuk an sich. Inwoners, organisaties en gemeente moeten zichzelf in feite opnieuw uitvinden in het licht van de veranderende samenleving. Het is te negatief om te zeggen dat ze tot elkaar zijn veroordeeld, maar zij zijn wel aan elkaar verbonden in een niet te verbreken driehoeksrelatie.

Randvoorwaarden om de cultuuromslag te maken zijn o.a: draagvlak, vertrouwen, experimenteeruimte, binden, betrokkenheid organiseren, mensen duidelijk maken dat ze nodig zijn en duidelijkheid scheppen. Maar ook een mentaliteit van "Kont in de broek", ofwel: staan voor wat je wilt bereiken!!

Bestemming

In 2012 zijn we tevreden als:

- * de boodschap van eigen kracht en (mede)verantwoordelijkheid helder is overgekomen en tot daarbij behorend gedrag leidt dat duidt op een ingezette cultuurverandering;
- * samenwerking tussen instellingen waar dat in het licht van de Wmo nodig is, goed van de grond is gekomen naast de samenwerking in Nofa-plus-verband;
- * partijen in het veld spreken van een heldere (overheids)regie op projecten waar samenwerking essentieel is;
- * gedeelde belangen meer regel dan uitzondering zijn waardoor samenwerking alleen maar winnaars kent:

- * nieuwe, creatieve vormen van samenwerking zijn ontstaan waar burgers profijt van hebben;
- * de betrokkenheid bij ontwikkeling van Wmo-beleid bij alle meedenkers groot is gebleven.

Vertrekpunt

Huidige cultuur

Uit de aanleiding van de Wmo is af te leiden dat de uitgroei van de verzorgingsstaat een deel van de eigen kracht uit burgers heeft gehaald en bij problemen gemakkelijk wordt gewezen in de richting van de overheid. Dat is het vertrekpunt dat om een cultuuromslag vraagt.

De burger onvoldoende in zicht

In de huidige praktijk van het welzijns- en zorgbeleid richten we ons vaak (uitsluitend) op instellingen en georganiseerde belangenvertegenwoordigers. Als we bepaalde doelen nastreven doen we dat meestal via subsidieafspraken met instellingen. Dat werkt in veel gevallen goed maar we merken ook dat we daardoor niet alle burgers bereiken. Ook instellingen hebben immers zo hun vaste achterban/doelgroep.

Samenwerking kan altijd beter

Veel uitdagingen in de huidige samenleving vragen om samenwerking tussen instellingen en burgers en instellingen onderling. Dat wil om allerlei redenen niet altijd zo lukken als we graag zouden willen. Bijvoorbeeld door belangentegenstellingen, tijd- of geldgebrek, gebrek aan leiderschap en regie. Uiteindelijk wordt hiermee de burger tekort gedaan: hij moet zelf de puzzel in elkaar zetten en als hij hulp vanuit diverse instanties krijgt, moet hij van het kastje naar de muur of hij valt tussen de wal en het schip.

Regie

De regierol is een rol die gemeenten gemakkelijk wordt toegedicht. Te weinig wordt er ook bewust inhoud gegeven aan deze rol. Dat leidt ertoe dat alle verwachtingen over deze rol de ruimte krijgen, met het gevolg dat de regisseur nooit aan al die verwachtingen kan voldoen en dat teleurstelling is ingebakken.

Samen beleid ontwikkelen

Tot dusverre hebben we maatschappelijke partners en gebruikers van de Wmo gevraagd mee te denken hoe aan de omvangrijke uitdaging die de Wmo is, vorm en inhoud te geven. Vertegenwoordigers van de vraagkant, kerken, aanbieders, burgers en anderen zijn verenigd in het Wmo-platform. Men denkt al mee in interactieve bijeenkomsten die tot nu toe goed bezocht zijn. Dit samendenken heeft inmiddels al geleid tot de productie van diverse notities die grondlegend zijn voor deze beleidsnota.

Tussenstations

Verleiden tot de dingen anders doen

Willen we uiteindelijk de burger verleiden tot het anders doen van dingen, dan zullen ook de gemeente, instellingen en professionals dingen anders moeten doen. We willen zelf 'het goede voorbeeld' geven in anders te werk gaan en hopen dat andere organisaties dat ook doen.

Instellingen en organisaties die met ons hebben meegedacht geven o.m. aan dat er behoefte is aan experimenteerruimte. Hierin kunnen andere manieren van werken en van samenwerken worden uitgedacht en vormgegeven. Kernwoorden bij de experimenten zijn: kleinschaligheid (doelgroep- of buurtgericht), samenwerking, fouten mogen maken.

Dit alles vergt een andere houding van de gemeente, van organisaties en instellingen, van de professionals in de instellingen en (wellicht ook) andere prestatieafspraken tussen de gemeente en de instelling. Ook de eis tot samenwerking en afstemming kan een prestatieafpraak zijn en in aanmerking komen voor subsidie.

Het Wmo-loket als spil in 'hoe anders te werk'

Het Wmo-loket is niet alleen een manier om de vraag van de burger van een goed en afgestemd antwoord te voorzien. Het loket maakt ook inzichtelijk welke (veranderende) vragen er spelen in de samenleving. Op basis hiervan kunnen we bezien of de bestaande sociale infrastructuur in staat is de vragen van een adequaat antwoord te voorzien. Zo bezien vormt het loket de spil in de Wmo.

De eisen die door de meedenkers in het beleidsproces aan de het loket zijn gesteld zijn hoog. Het moet van meet af aan goed functioneren om vertrouwen te wekken en om aan de hooggespannen verwachtingen te voldoen. Tegelijk beseft vrijwel iedereen dat de organisatie van een dergelijk goed functionerend loket niet in één keer zo te regelen valt dat het aan de hooggespannen verwachtingen kan voldoen. Daarvoor is het te complex en veelomvattend. Een groeimodel en het managen van verwachtingen zijn noodzakelijk.

Zorgvuldig en intensief communiceren

Een cultuurverandering vergt dat nieuwe denkbeelden, visie en beleid breed uitgedragen worden. Communicatie is daarbij een belangrijk middel. Dit zal voor verschillende doelgroepen (de speciale Wmo-doelgroepen, instellingen en organisaties en de burger in het algemeen) in maatwerk vormgegeven moeten worden.

Het Wmo-platform heeft al aangegeven dat het uiterst belangrijk is het positieve van de Wmo te benadrukken. De Wmo biedt kansen en mogelijkheden. Communiceer deze en meet goede voorbeelden van hoe het anders kan, breed uit.

Terugdringen regeldichtheid

Het terugdringen van de bureaucratie is een doelstelling die de regering op veel terreinen en ook in de Wmo beoogt. Ingewikkelde regelgeving, bijvoorbeeld voor individuele voorzieningen, is voor veel mensen een doorn in het oog. Tegelijkertijd zijn regels nodig om bijvoorbeeld de toegang tot voorzieningen te kunnen reguleren. Terugdringen van regeldichtheid kan uiteindelijk leiden tot lagere uitvoeringskosten. Dat kan alleen als er een basis van vertrouwen onder ligt. Daar zal gezamenlijk aan gewerkt moeten worden door gemeente én burgers.

Maatwerk

De omslag naar meer *vraaggericht* werken is al ingezet, maar wordt in het licht van de Wmo nog relevanter als het gaat om het stimuleren van en inspringen op het eigen initiatief van burgers. De omslag van het eerdere *aanbodgericht* werken, naar vraaggestuurd werken is al lastig. Nog lastiger is het om *probleemgericht* te gaan werken. Is het antwoord bij vraaggestuurd werken vaak een gestandaardiseerd aanbod; bij probleemgericht werken wordt het probleem gediagnosticeerd en beantwoord met een oplossing. Een oplossing is meer maatwerk dan een aanbod.

De gemeentelijke regierol bewust en goed invullen

Instellingen en organisaties verwachten van de gemeente een overzichtspostie en van daaruit een coördinerende rol in het brede veld van de Wmo. De regierol van de gemeente zal, afhankelijk van het doel dat de gemeente wil bereiken, variëren. De gemeente zal daar flexibel mee omgaan. Dat wil zeggen dat voor het ene project een strakke en intensieve regie vanuit de gemeente verwacht mag worden en voor het andere project zal meer aan instellingen of burgers overgelaten worden en zal de gemeente alleen de randvoorwaarden aangeven. Ook zal steeds nadrukkelijker gekeken worden naar het particulier initiatief en of de gemeente daar bij aan kan sluiten.

De individuele burger meer centraal.

Voor de cultuuromslag vanuit de Wmo is het noodzakelijk dat we als gemeente meerdere methoden inzetten om ook de 'ongeorganiseerde' burgers te bereiken. Dus naast de subsidierelaties met instellingen zullen we eveneens andere methoden gaan ontwikkelen om de gewenste doelen te bereiken. Daarbij kan gedacht worden aan het werken met kleinschalige initiatieven en projecten. We willen meer de dorpen in en maatwerk bieden. En we willen burgers veel betrekken bij beleid, en zeker ook bij de uitvoering.

Zicht op wat er speelt in de samenleving

Om te bepalen welke regierol de gemeente wil hanteren is het noodzakelijk dat de gemeente meer informatie verzamelt over wat er speelt en leeft in Achtkarspelen. De gemeente zal zich steeds meer gaan toeleggen op het verhelderen van de behoefte van de burger en het volgen van de trends in de samenleving en daar zo nodig op inspelen met haar beleid. De jaarverslagen van de instellingen zijn daar slechts één bron voor, maar daarnaast zullen er ook andere 'thermometers' in de samenleving gestoken moeten worden. Deze thermometers moeten zowel kwalitatieve als kwantitatieve informatie opleveren.

Het beleidsproces volgens de Wmo

Uitgaande van de centrale doelstelling die "meedoen" heet, kent de Wmo een aantal cruciale zaken voor het Wmo-beleidsproces. Cliëntparticipatie, betrekken van organisaties en instellingen bij de voorbereiding van beleid, het vierjaarlijks opstellen van een beleidskader met het veld en cliëntgroepen, monitoring en jaarlijkse verantwoording van prestaties²³, het bieden van gelegenheid aan ingezetenen

---

²³ "De gemeente publiceert jaarlijks voor 1 juli (m.i.v 2008) de uitkomsten van een onderzoek naar tevredenheid van vragers van maatschappelijke ondersteuning over de uitvoering van de wet, die verkregen zijn volgens een methode die na overleg met representatieve organisaties op gebied van maatschappelijke ondersteuning tot stand is gekomen", aldus de Wmo.

(natuurlijke en rechtspersonen) tot het zelfstandig indienen van voorstellen en jaarlijks klanttevredenheidsonderzoek²⁴.

We hebben geprobeerd het beleidsproces op weg naar dit eerste vierjarige beleidskader ook al in deze geest vorm te geven. Onder andere via de oprichting, betrokkenheid en intensieve benutting van het Wmo-platform. Daar hebben we goede ervaringen mee opgedaan.

Op meerdere niveaus zijn intensieve gedachtewisselingen vooraf gegaan aan het opstellen van dit beleidskader.

Jaarlijks moet worden gekeken of we met elkaar nog de goede dingen doen en de dingen goed doen.

Basiskenmerken Wmo-beleid

Overgenomen uit hoofdstuk 2, onze visie, maar goed om hier nog eens apart neer te zetten, geven we de basiskenmerken weer van hoe we anders te werk willen gaan.

- * **Nieuwe vormen van samenwerking:** met het bedrijfsleven, op terreinen van wonen, zorg en welzijn, op het terrein van één loket, tussen professionele en informele ondersteuners, tussen bedrijven, welzijnsorganisaties, en vrijwilligersorganisaties, enz.
- * **Inclusief beleid waar mogelijk:** uitgangspunt bij *inclusief beleid* is: gewoon waar mogelijk, bijzonder waar nodig.
- * **Preventief werken:** voorkomen is nu eenmaal beter dan ziek-worden en genezen.
- * **Samenhang aanbrengen en win-win bevorderen:** samenhang in beleid aanbrengen en gericht scheppen van win-win-situaties.
- * **Breed kijken:** de Wmo is breder dan de verstrekking van individuele, ondersteunende voorzieningen; breed kijken biedt meer, en soms onverwachte, combinatiemogelijkheden.
- * **Kleinschalige projecten:** verbinding creëren lukt makkelijker in het klein dan in het groot.
- * **Creatief, vernieuwend, “smart” en keuzes maken:** andere dingen doen en de dingen anders doen!
- * **Strategieën in het kader van de visie van Achtkarspelen Aangenaam:** bijvoorbeeld bruggen bouwen, een vangnet vormen en participatie bevorderen en het aanboren van nieuwe financieringsmogelijkheden.

---

²⁴ “De gemeente publiceert jaarlijks voor 1 juli de bij ministeriele regeling aangewezen gegevens over de prestaties van gemeenten op het gebied van maatschappelijke ondersteuning betreffende het voorgaande kalenderjaar”, aldus de Wmo.

3.2. Samenvatting vierjarige beleidsagenda

Thema	Bestemming 2012	Tussenstations 2008-2011
1. Samen leven in dorp en buurt	<ul style="list-style-type: none"> -mensen in dorpen en buurten zijn actief betrokken op elkaar. -inwoners, organisatie en bedrijfsleven zijn actief betrokken op hun gezamenlijke woon-, werk- en leefomgeving. -inwoners ervaren hun buurten en dorpen als schoon, heel, veilig en leefbaar. -algemene voorzieningen zijn voor zoveel mogelijk mensen in het dorp bereikbaar, toegankelijk en passend. -er zijn goede vervoersvoorzieningen. -instellingen werken vraaggestuurd en bieden oplossingen-op-maat. -beleidsplannen en programma's worden op dit thema integraal gemaakt. 	<ul style="list-style-type: none"> -betrokkenheid op elkaar in het dorp verhogen. -samenhangend voorzieningenaanbod m.b.t. wonen, zorg en welzijn realiseren. -maatschappelijke stage inzetten op buurtniveau. -kleinschalige dorpsprojecten op maat. -meer inzet burgers voor een schone, leefbare en veilige buurt. -verwelkomende omgeving realiseren.
2. Opgroeien en Opvoeden	<ul style="list-style-type: none"> -meer inzicht in jeugdproblematiek. -beschikking over Centrum Jeugd en Gezin. -jeugd maakt optimaal gebruik van mogelijkheden in de samenleving. -jeugd en jongeren zijn zich bewust medeverantwoordelijkheid te dragen. -ouders en gezinnen zijn goed toegerust tot opvoeden. -bij ouders en kinderen eruit halen wat erin zit. -sluitende aanpak voortijdig schoolverlaten. 	<ul style="list-style-type: none"> -vroeg signalisering van problemen. -extra stimulatie van sociale en verbale vaardigheden. -bevordering goed functionerend taalaanbod vrijetijdsvoorzieningen. -weten waar je zijn moet met opvoedingsvragen. -omkering tendensen toenemen overgewicht, drank- en drugsgebruik en sociaal emotionele problemen. -lessen in burgerschap. -maatschappelijke stages. -m.h.o.o. vrije tijd ontdekken wat je leuk vindt en waar je goed in bent.
3. Mantelzorg en vrijwilligers	<ul style="list-style-type: none"> -zoveel mogelijk mensen zijn bereid vrijwilligerswerk te doen. -mantelzorgers en vrijwilligers ervaren dat ze gewaardeerd en gesteund worden in hun werk. -aanwezigheid voldoende en passende ondersteuning voor mantelzorgers welke men ook weet te vinden. 	<ul style="list-style-type: none"> -waardering voor mantelzorg en vrijwilligerswerk. -stimuleren van vrijwilligerswerk. -betere bekendheid ondersteuningsaanbod en evt. toeleiding. -centraal stellen van de vraag. -flexibilisering van vrijwilligerswerk.

Thema	Bestemming 2012	Tussenstations 2008-2011
<p>4. Meedoen makkelijker maken</p>	<p>-burgers kunnen voor diverse hulpvragen terecht in een breed, hoogwaardig en bereikbaar loket waarin samengewerkt wordt door instellingen en gemeente.</p> <p>-de voorzieningen worden eenvoudig en snel verstrekt.</p> <p>-voorzieningen gebruik wordt beheersbaar gehouden door het beroep op eigen kracht en medeverantwoordelijkheid.</p> <p>-het gebruik van individuele voorzieningen blijft beheersbaar blijft door de aanwezigheid van algemene voorzieningen die (zelf) meedoen mogelijk maken en bevorderen.</p> <p>-de markt voor voorzieningen doet zijn werk en er is sprake van een gedifferentieerd en betaalbaar aanbod</p> <p>-mensen blijven zolang mogelijk wonen in hun eigen wijk, ook als er ondersteuning of zorg nodig is.</p>	<p>-realisatie van een integraal werkend loket.</p> <p>-realisatie van een goed samenhangend aanbod van algemene en individuele voorzieningen.</p> <p>-mogelijk maken van "zo gewoon mogelijk" wonen in het dorp.</p> <p>-deelname aan het maatschappelijk verkeer makkelijk maken.</p> <p>-jongeren stimuleren voor het kiezen van een beroep in de zorg.</p> <p>-stimulatie dat men oog krijgt voor de ander.</p>
<p>5. Preventie, zorg en opvang</p>	<p>-de vermaatschappelijking van zorg heeft een plek gekregen in alle dorpen.</p> <p>-meer mensen leven gezonder</p> <p>-preventie gaat vooraf aan genezen.</p> <p>-de partners op dit thema weten elkaar te vinden en werken samen aan toekomstige ontwikkelingen en uitdagingen.</p>	<p>-de met de Wmo meekomende subsidieregelingen zijn adequaat geïmplementeerd.</p> <p>-realisatie van de vermaatschappelijking van de zorg.</p> <p>-wonen, zorg en welzijn worden passend gemaakt in de dorpen.</p> <p>-betrokken instellingen werken samen.</p> <p>-vroegsignalering wordt ontwikkeld en ingezet.</p> <p>-acties ontwikkelen voor een gezond leven.</p> <p>-verslaving wordt vroegtijdig gesignaleerd en opvang wordt geboden.</p> <p>-inzicht in huiselijk geweld wordt ontwikkeld en de preventie daarvan wordt ingevoerd.</p>

Thema	Bestemming 2012	Tussenstations 2008-2011
<p>6. Anders te werk gaan</p>	<ul style="list-style-type: none"> -de boodschap van eigen kracht en (mede) verantwoordelijkheid komt helder over en leidt tot ander gedrag. -de samenwerking tussen instellingen is goed van de grond gekomen. -partijen in het veld spreken van een heldere regie in projecten waar samenwerking essentieel is; -gedeelde belangen zijn regel i.p.v. uitzondering en samenwerking kent alleen winnaars. -nieuwe en creatieve vormen van samenwerking zijn ontstaan waar burgers profijt van hebben. -de betrokkenheid bij ontwikkeling van Wmo-beleid is bij alle meedenkers bijzonder groot. 	<ul style="list-style-type: none"> -verleiden de dingen anders te doen. -Wmo-loket ontwikkelen als spil in "hoe anders te werk". -zorgvuldig en intensief communiceren. -terugdringen van regeldichtheid. -maat werk leveren. -gemeentelijke regierol bewust en goed invullen. -de individuele burger centraal stellen. -zicht ontwikkelen op wat er speelt in de samenleving. -het Wmo-beleidsproces zorgvuldig aflopen. -de kenmerken van het Wmo-beleid zorgvuldig en voortdurende voor ogen stellen en aflopen.

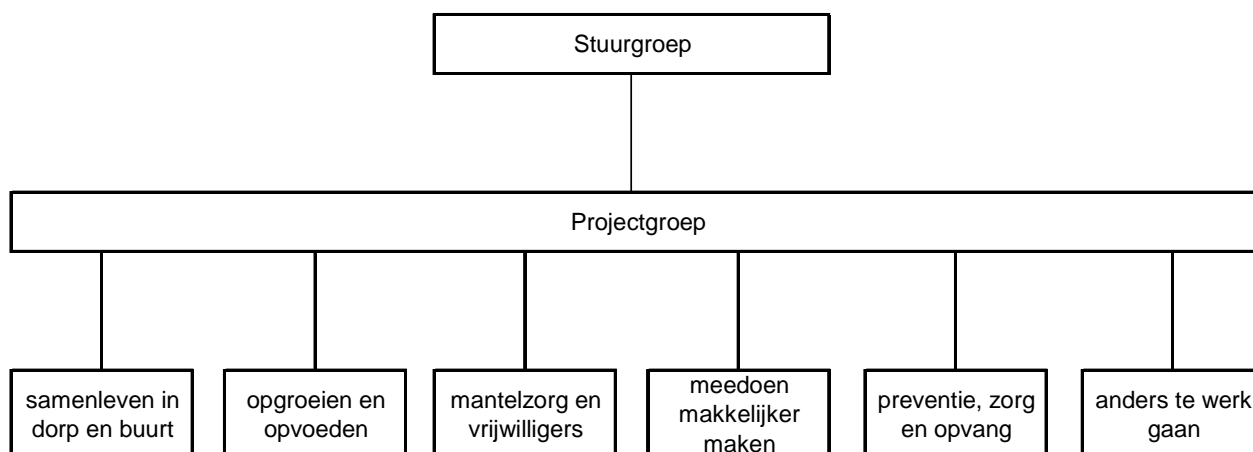
Hoofdstuk 4. Organisatie, mensen en middelen

In dit hoofdstuk komt aan de orde *waarmee* we de thema's uit het vorige hoofdstuk vorm, inhoud en uitvoering willen gaan geven. Achtereenvolgens: de organisatie van het Wmo-project, menselijke inzet, financiën, communicatie en tot slot hoe we de uitvoering gaan monitoren.

4.1. Projectorganisatie

Voor de implementatie, voorlopige uitvoering en voorlopige bewaking van de Wmo gedurende dit eerste vierjarige beleidskader geven we per thema invulling aan de regiefunctie²⁵. Voor deze regiefunctie zal weliswaar zoveel mogelijk worden aangehaakt bij bestaande overlegstructuren en programma's, maar gelet op de complexiteit, omvang en het specifieke karakter van de Wmo houden we de projectorganisatie gedurende deze vier jaren in ieder geval ook aan. Niet onmogelijk is dat als gevolg van de Wmo de bestaande structuren en programma's verandering zullen ondergaan.

De (ambtelijke) invoeringsorganisatie voor de Wmo bestaat al sinds eind 2005 en ziet er, na de invoering van de thema's, als volgt uit:

Vanuit de Wmo-projectgroep wordt input geleverd aan de invulling van de regie op het betreffende thema en worden college- en raadsbesluiten voorbereid. De stuurgroep houdt zich bezig met de grote lijnen en maakt een voorlopige politieke afweging.

Aan ieder thema is een beleidsmedewerker verbonden²⁶. Deze neemt deel aan de regiestructuur voor het betreffende thema, aan de projectgroep en waar nodig aan

²⁵ de betrokken collega's c.q. deelnemers aan de projectgroep noemden we tot dusverre en gemakshalve de "portefeuillehouders" die één of meer prestatievelden (c.q. speciale aandachtsgebieden) onder hun hoede hadden; nu kunnen we dat omzetten naar "thema-regisseur" en dit op jaarbasis geharmoniseerd gaan uitvoeren in het kader van de huidige programmastructuur en programmaregie.

²⁶ afhankelijk van de omvang en de bij het thema's ondergebrachte prestatievelden, kan het ook zo zijn dat er meerdere medewerkers op hetzelfde thema werken.

andere werkgroepen resp. het Wmo-platform. In de projectgroep worden besluiten voorbereid en wordt de voortgang en afstemming bewaakt.

De Wmo-projectleider is de verbindende schakel tussen projectgroep en stuurgroep. De eindverantwoordelijkheid ligt bij de stuurgroep Wmo, bestaand uit de Wmo-wethouders, het betrokken ambtelijk management, de projectleider en zijn plaatsvervanger.

Om te waarborgen dat het beleid voldoende gericht is op cliënten, zorginstellingen en samenleving, is inmiddels een Wmo-platform ingesteld. Basis hiervoor is de door het College van B&W vastgestelde notitie "Burger- en cliëntenparticipatie binnen de Wmo in Achtkarspelen".

Tenminste één keer per jaar wordt een bijeenkomst georganiseerd met het brede veld van de zorg- en welzijnsaanbieders waarin de voortgang van de Wmo op de verschillende thema's wordt besproken.

4.2. Personeel

Hoewel de Wmo moet leiden tot 'minder overheid, meer civil society' zal deze doelstelling niet meteen in de eerste jaren haalbaar zijn.

Het merendeel van de agendapunten voor de jaren 2008 tot en met 2011 zal worden uitgevoerd binnen de werkpakketten van de beleidsmedewerkers. Maar niet alles past daar redelijkerwijs binnen.

Meer personele inzet is nodig voor:

- * het Wmo-loket en de opleiding van loketmedewerkers;
- * deskundigheidsbevordering van beleidsmedewerkers in 'Anders te werk gaan';
- * bemensing werkgroep(en), projectgroep, stuurgroep en projectleiding;
- * de ondersteuning van het Wmo-platform;
- * jaarlijks klanttevredenheidsonderzoek dat de Wmo vereist (vanaf 2008).

4.3. Financiën

De middelen die beschikbaar zijn voor de uitvoering van de Wmo bestaan uit de middelen die omgingen in de brede Welzijnswet en Wvg, de middelen die gemeenten vanuit de AWBZ krijgen voor uitvoering en inkoop van de hulp bij het huishouden en de middelen die omgaan in de AWBZ-regelingen die eveneens naar de gemeente gaan.

Voor de middelen vanuit de Welzijnswet geldt dat de inzet de komende jaren meer in de richting van de Wmo kan worden omgebogen. Gedacht moet worden aan bijvoorbeeld de ondersteuning van mantelzorgers en vrijwilligers, meer algemene voorzieningen creëren om de vraag naar individuele voorzieningen te voorkomen of uit te stellen, kleinschalige projecten in dorpen en buurten, het loket op poten zetten enz.

De middelen die we krijgen voor de inkoop van hulp bij het huishouden, zijn ontoereikend om de komende jaren het huidige niveau te handhaven. Dit is het gevolg van landelijke verdelingsystematiek: Achtkarspelen is als nadeelgemeente uit deze systematiek gekomen. Het Rijk heeft beloofd dat de middelen uiteindelijk meegroeien als de vergrijzing toeneemt. Dat geldt echter niet in dezelfde mate voor de Wvg-middelen. Omdat deze middelen jaarlijks opgaan, zijn ze niet bestand tegen een toenemende vraag als gevolg van vergrijzing of vermaatschappelijking van zorg.

Voor de AWBZ-regelingen geldt dat Achtkarspelen positief uit het landelijke verdeelmodel is gekomen. Dit positieve saldo staat echter niet in verhouding tot het tekort bij de Hulp in het huishouden.

Er is tevens een budget voor de uitvoering van de Wmo beschikbaar gesteld. Dat is gebaseerd op de uitvoeringskosten die tot en met 2006 werden gemaakt door de uitvoerders van de huishoudelijke verzorging. De uitvoering geschiedde toen op een regionale (lees: goedkopere) schaal. Bovendien is geen rekening gehouden met de kosten voor het loket en de uitvoering van de brede Wmo, zoals verwoord in dit vierjarig beleidskader.

In 2007 zijn diverse investeringen gedaan o.a. voor het loket. Vanaf 2008 zal de 'nadeelpositie' van gemeente Achtkarspelen gaan ontstaan zoals die is voortgekomen uit de verdeelsystematiek van het landelijk beschikbare Wmo-budget.²⁷ We zullen dus voldoende kostenbesparende maatregelen moeten treffen en echt keuzes moeten maken. Om hier op te anticiperen hebben we de uitgaven al begroot op de uiteindelijke positie die we als nadeelgemeente innemen. In de programmabegrotingen-2008 voor "Onderwijs en Jeugdzaken", "Zorg en Welzijn", "Cultuur, Sport en Recreatie" zijn de Wmo-uitgaven inmiddels ondergebracht. In "Gewogen Ambitie-2" is deels al aangegeven welke extra investeringen voor de komende jaren wordt verwacht.

4.4. Communicatie

Om de visie op de Wmo werkelijkheid te laten worden is communicatie van groot belang. In de eerste plaats om mensen en organisaties te informeren, maar ook om te motiveren en te activeren. Uiteindelijk beogen we met de communicatie zoveel mogelijk draagvlak te bereiken opdat zoveel mogelijk mensen 'meedoen' om de Wmo mogelijk te maken op een aanvaardbare, betaalbare en toekomstbestendige manier.

Communicatie is ook onderwerp van gesprek geweest binnen het Wmo-platform. Van belang is dat de communicatie actief en proactief wordt ingezet; we moeten proberen negatieve berichtgeving in kranten en ongerustheid onder inwoners van Achtkarspelen voor te blijven. De gemeentepagina zou intensief en frequent over de Wmo moeten gaan.

---

²⁷ Met "nadeelpositie" wordt bedoeld dat het voorzieningenbudget dat voorheen beschikbaar gesteld werd op basis van realisatiecijfers vanuit de voorgaande jaren, omgezet is naar een zgn. objectief verdeelmodel op basis van demografische gegevens. Voor Achtkarspelen heeft dat als gevolg dat er minder budget beschikbaar komt. Dit heeft echter niets te maken met welke soort van bezuiniging dan ook.

Verder is kleinschaligheid ook in de communicatie een uitgangspunt: een overzichtelijk buurt- en dorpsniveau heeft de voorkeur. Een andere uitleg van kleinschaligheid is dat de Wmo via concrete voorbeelden dicht bij de burger moet worden gebracht: letterlijk laten zien hoe iets kan werken 'op z'n Wmo's'.

Ook de gemeentelijke website biedt inzicht in de ontwikkelingen en notities rondom de Wmo in Achtkarspelen. Het valt te overwegen of samen met de andere Nofa-gemeenten één website ontwikkeld kan worden.

Meer inzicht in de wijze van communiceren biedt een apart communicatieplan, met bijbehorend budget, dat te raadplegen is via de website.

Jaarlijks dient aan de hand van de inhoudelijke Wmo-jaarplanning een bijpassend communicatieplan gemaakt.

4.5. Monitoring

We beogen met de Wmo dat iedereen zo gewoon mogelijk mee kan doen en dat iedereen ook gewoon mee doet!

Uiteindelijk tot uitdrukking komend in een klimaatsverandering.

Die klimaatsverandering is moeilijk meetbaar maar hopelijk wel merkbaar. De rest kunnen we redelijk meetbaar maken. Dit willen we doen via de programmastructuur.

Naast het monitoren van de resultaten op de verschillende agendapunten, is het ook van belang om de ontwikkeling van de vraag te monitoren. Daarbij doelen we vooral op de vraag naar individuele en algemene voorzieningen. Bijvoorbeeld de ontwikkeling van de vraag naar hulp in het huishouden, het aantal indicatiestellingen, het aantal vragen dat gesteld wordt aan het loket, de vraag naar ondersteuning van mantelzorgers enz.

Jaarlijks zullen we de mate van uitgebalanceerdheid van het beleid opnieuw bepalen aan de hand van de mobiel. Hier zijn monitorgegevens voor nodig. De monitoring waarin het balansvraagstuk aan de orde is, kan gecombineerd worden met de monitoring die de Wmo toch al van gemeenten vraagt. Jaarlijks moet monitoring plaatsvinden op een aantal landelijk vast te stellen prestatie-indicatoren. Het hierbij te benutten instrument is de benchmark van VNG/SGBO waarin ook zijn opgenomen de gegevens die aan het ministerie verstrekt moeten worden. Als gemeente nemen we hier aan deel.

Eveneens vindt jaarlijks een cliënttevredenheidsonderzoek plaats. Slim combineren van deze monitordoelestellingen kan een besparing opleveren in de uitvoeringskosten.

De onderwerpen die voor monitoring van belang geacht worden, zijn opgenomen in de benchmark VNG/SGBO. Deze benchmark hanteert de items op de prestatievelden en is niet direct omgezet naar de thema's zoals we die in deze beleidsnota hebben aangegeven. De benchmark nog niet geheel uitgekristalliseerd. We kunnen er echter goed gebruik van maken en de monitoringsgegevens benutten bij onze gemeentelijke Wmo-ontwikkeling.

Hoofdstuk 5: Het geheel samengevat en overziend...

Kern van de visie

In de Wmo draait het om zo gewoon mogelijk meedoen aan de samenleving door iedereen. In een notendop komt onze visie er op neer dat we starten vanuit de eigen kracht van mensen, dat we het zwaartepunt neerleggen bij de civil society en dat de gemeente een vangnet vormt. Verder neemt de gemeente de regierol nadrukkelijk op zich. Uiteindelijk doel is dat we een klimaatsverandering bewerkstelligen. Minder ieder voor zich, meer de Wmo met, door en voor ons allen, ofwel Wij-Met-Ons.

Met eigen kracht bedoelen we: zelf doen wat je zelf kunt doen, maar ook zelf betalen wat redelijk is om zelf te betalen.

Medeverantwoordelijkheid is de medeverantwoordelijkheid van mensen voor elkaar in hun directe omgeving. Maar ook doelen we op de medeverantwoordelijkheid van organisaties om in samenwerking tot maatwerk te komen.

Inhoudelijk is het speelveld breed, zelfs breder dan de negen prestatievelden van de Wmo. De geest van de Wmo daagt uit tot combineren binnen dat brede speelveld, nieuwe coalities smeden en naar creatieve mogelijkheden zoeken.

In termen van de mobiel...

In termen van de Wmo-mobiel worden met deze visie - en de uitwerking daarvan op de verschillende thema's - veel gewichten aangebracht om tot uitgebalanceerd beleid te komen.

Dat is nodig want:

* financieel is het speelveld krap: Achtkarspelen is als nadeelgemeente uit de landelijke budgetverdeling gekomen wat betekent dat we tekort komen om het huidige voorzieningenniveau in stand te houden;

* de ondersteuningsvraag zal toenemen als gevolg van vergrijzing en ontgroening en de vermaatschappelijking van de zorg.

De kunst is nu om hier andere antwoorden op te geven dan het op de huidige voet doorgaan met verstrekken van ondersteunende voorzieningen. De nadruk gaat liggen op de civil society, op preventief beleid, op een klimaatsverandering enz.

Uitgebalanceerd?

Het is heel lastig om op dit moment exact te kwantificeren of deze maatregelen met elkaar een uitgebalanceerd geheel vormen. We werken aan de samenleving en dat is een complexe aangelegenheid. Bovendien moeten veel maatregelen nog verder uitgewerkt en ingevuld worden en de budgetten zijn nog slechts voorlopig bekend. Zeker in de eerste uitvoeringsjaren is het niet mogelijk om de Wmo-visie, uitgewerkt in agendapunten en programma's, in balans te krijgen met de beschikbare middelen.

De toekomst zal het leren of sprake is van een balans, of dat meer en andere gewichten aangebracht moeten worden om de balans te herstellen. Het is wel van belang om goed in de gaten te houden of de toekomst dit in voldoende mate leert! Daarom gaan we beleid en de ontwikkelingen goed monitoren.

Bijlage 1.

VORMEN VAN PARTICIPATIE

1 De participatieladder

De mate waarin de burgers invloed kunnen uitoefenen is te onderscheiden in verschillende niveaus. Om het niveau van participatie te kunnen benoemen wordt wel gebruik gemaakt van de participatieladder. De participatieladder onderscheidt de volgende vijf treden:

- a. Informeren: het bestuur bepaalt zelf het beleid en stelt de betrokkenen op de hoogte. (NB: informeren is nog geen participatie)
- b. Raadplegen: het bestuur bepaalt in hoge mate de politieke agenda en ziet betrokkenen als gesprekspartners. Bestuurders verbinden zich niet aan de resultaten ervan.
- c. Adviseren: het bestuur stelt de politiek agenda op maar betrokkenen krijgen de gelegenheid om problemen en oplossingen aan te dragen. Het bestuur is niet gebonden en kan beargumenteerd afwijken.
- d. Mee-ontwikkelen: bestuur en betrokkenen komen gezamenlijk een agenda overeen, waarna gezamenlijk naar oplossingen wordt gezocht. Het bestuur kan nog bij de uiteindelijke besluitvorming beargumenteerd afwijken van de inbreng van de deelnemers, maar hun commitment is veel zwaarder dan bij het participatieniveau adviseren.
- e. Meebeslissen: het bestuur laat de ontwikkeling van en de besluitvorming over aan betrokkenen. Het bestuur neemt de resultaten over.

Hierbij geldt dat hoe hoger de trede van de ladder is, hoe meer invloed de deelnemer heeft, hoe groter het draagvlak wordt en hoe meer vertraging kan optreden.

2 Vormen en toepassingen

Er bestaan allerlei vormen en instrumenten van burgerparticipatie. Voorbeelden daarvan zijn, per participatietrede:

- ad a. informatiebijeenkomsten, huis aan huisblad, campagnes, tentoonstelling, werkbezoeken
- ad b. inspraakavonden, hoorzittingen, digitaal debat, enquêtes, prijsvragen, debatten, wijkbezoeken, klankbordgroep, spreekuur, interviews
- ad c. adviesraden, wijkoverleggen, burgerinitiatief, beleidsplatforms, ronde tafel gesprekken, expertgroep, burgerpanel
- ad d. overleggroepen, projectgroepen, wijkoverleggen, beleidsplatforms
- ad e. bindend referendum, wijkoverleg met budget

Welke vorm van participatie wordt gekozen is afhankelijk van de aard van het onderwerp en de te bereiken doelgroep. Er kunnen ook meerdere vormen tegelijk worden ingezet. In het Burgeronderzoek 2005 is aan de inwoners gevraagd hoe volgens hen de inspraak tussen de inwoners en het gemeentebestuur kan verbeteren. Daarbij scoren bijeenkomsten op wijkniveau hoog maar wordt ook positief geoordeeld over andere mogelijkheden, zoals interactief gebruik van de website of een enquête.

Bijlage 2.

Onderstaande piramide is de behoefte ladder van Maslov uit het Wmo beleidsplan Heerenveen (pagina 19 en verder).

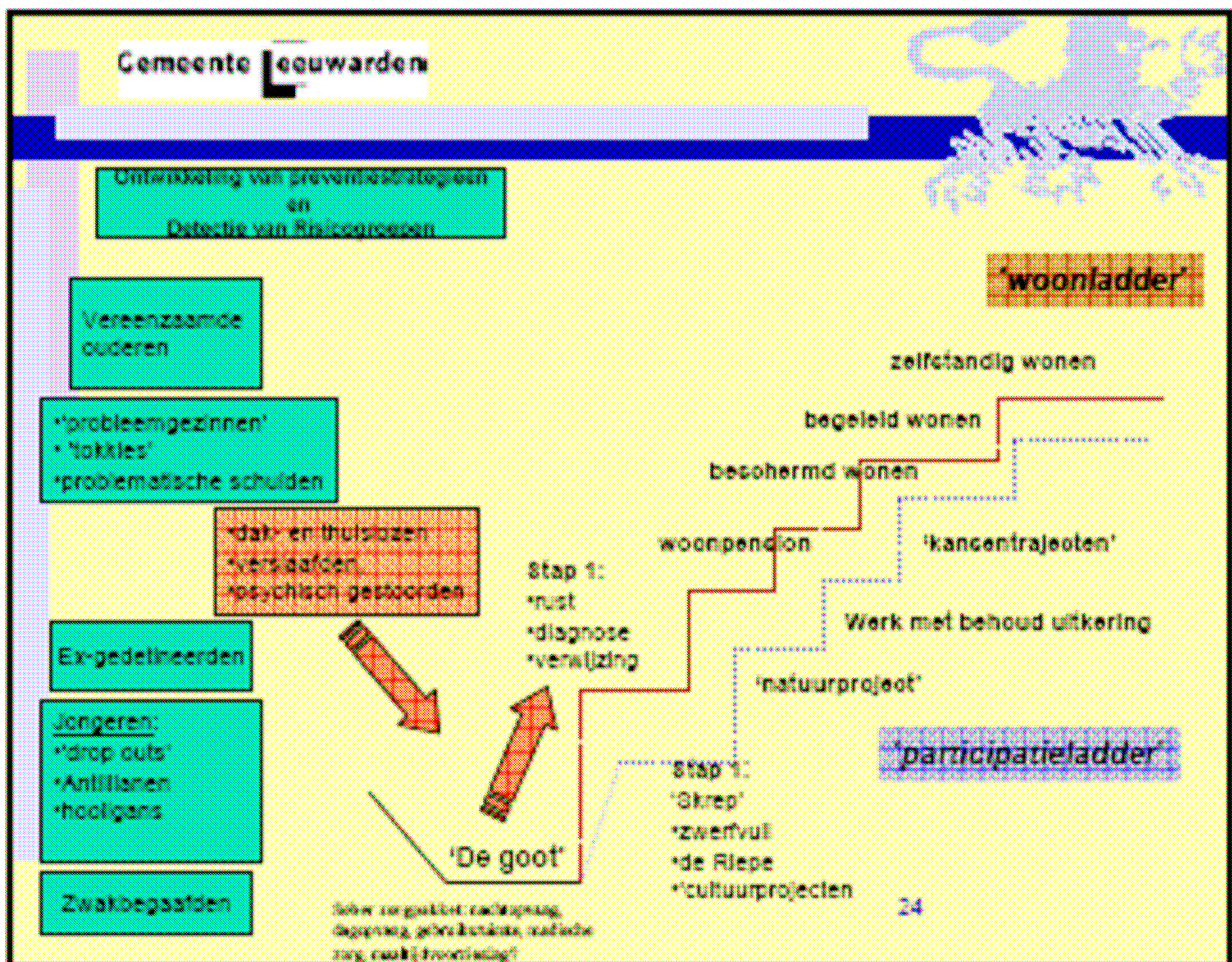
Te vinden via IKP Friesland Wmo/beleidsplannen.

Bijlage 3.

De behoefte ladder van Leeuwarden.

De Contourenversie: Wmo-beleidsplan 2008-2011 gemeente Leeuwarden bevat op pagina 24 een mooi voorbeeld van een burgerparticipatie ladder. Te vinden via IKP Friesland Wmo/beleidsplannen.

aantekeningen